

VAPAUTUKSEN TEOLOGIAA VERKOSSA

Raportti ihmisoikeusteologiaa puolustavien teesien synnystä

Petrina Laine ja Katja Vilponiemi

Opinnäytetyö, kevät 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + diakonian virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Laine, Petrina & Vilponiemi, Katja. Vapautuksen teologiaa verkossa: Raportti kirkon ihmisoikeusteologiaa puolustavien teesien synnystä. Kevät 2018. 74 s. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + diakonian virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden parissa vuonna 2017 toteutuneen kirkon ihmisoikeus- ja vaikuttamistyön teologisia perusteluja ja jalostaa niistä aikalaiskritiikki. Tavoitteena oli julkaista aiheesta kenen tahansa vapaasti käytettävissä oleva verkkosivu, joka edistäisi vapautuksen teologian tavoitetta yhteiskunnallisen tiedostamisen herättämiseksi ja uusien, yhdessä luotujen, sosiaalisen todellisuuden muuttamiseen tähtäävien toimintavälineiden kehittämiseksi. Aikalaiskritiikki muotoiltiin reformaation juhluvuoden kunniaksi teeseiksi ja julkaistiin 31.10.2017. Avoimen lähdekoodin avulla rakennettu Teesejä filokseniasta -verkkosivu osallistui Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhluvuoden ohjelman #teesit2017 -hankkeeseen.

Opinnäytetyö on raportti kyseisen produktin synnystä. Raportissa selvennettiin, minkälaisia teologisia vaikuttimia työn taustalla opillisesti on, ja millaisella leikkauksipinnalla tätä yhteiskunnallista toimintaa tehtiin. Ilmiö kytkeytyi politiikkaan, päätöksentekoon ja mediaan, ja se oli samalla myös uskonnollisesti latautunut. Opinnäytetyö rajattiin koskemaan Helsingin Right to Live -mielenosoituksen ja Helsingistä lähteneiden pakkopalautusten puitteissa tapahtunutta kirkon ihmisoikeus- ja vaikuttamistyötä kevään ja alkukesän 2017 aikana. Produktin työelämäyhteys muodostui näiden parissa toimineista kirkon työntekijöistä ja avainhenkilö Marjaana Toiviaisesta.

Teesejä ja tätä raporttia varten tietoa kerättiin ilmiön parissa vaikuttaneilta kirkon työntekijöiltä, tieteellisestä kirjallisuudesta ja ajankohtaisista artikkeleista median monilta eri kentiltä. Tiedonkeruussa hyödynnettiin joukkoistamista ja Padlet-pilvipedagogiikkasovellusta, sekä etnografista tutkimusotetta. Teoreettisena viitekehystenä toimi vapautuksen teologia ja katsomuksellinen LYK-viitekehys. Kerätyn materiaalin purkamisessa ja jatkojalostamisessa noudatettiin aikalaisanalyttisen ideologiakritiikin menetelmää. Verkkosivu muodostettiin viidestä teesistä, jotka yhdistivät kirkon opetuksen ajankohtaiseen keskusteluun kirkon tekemästä ihmisoikeustyöstä kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden parissa.

Analytiikka osoitti, että Teesejä filokseniasta -verkkosivu sai jo julkaisupäivänään useita satoja kävijöitä. Sivua markkinoitiin eri sosiaalisen median kanavissa ja sen jälkeen eri riippumattomat tahot jakoivat linkkiä eteenpäin. Teesejä hyödynnettiin syksyn aikana niin hartauksissa, saarnoissa kuin opetuksessakin eri puolilla Suomea. Johtopäätöksenä voitiin todeta, että opinnäytetyö oli itsessään vaikuttamistyötä, joka otti osaa kirkon ihmisoikeuspohdintaan vapautuksen teologian hengessä.

Asiasanat: aikalaiskritiikki, diakonia, ekumenia, ihmisoikeudet, joukkoistaminen, maahanmuuttopolitiikka, media, turvapaikanhakijat, turvapaikkapolitiikka, vaikuttaminen, vapautuksen teologia, vastarinta, verkkosivu

ABSTRACT

Laine, Petrina and Vilponiemi, Katja. Online Liberation Theology – A Report to Describe the Creation of Theses Defending Human Rights Theology. Spring 2018. 74 pages. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Social Services, Christian Diaconal work, Bachelor of Social Services, Deacon.

The purpose of this thesis was to assess and clarify the theological arguments of human rights and impact driven work executed by church staff while working with asylum seekers who had received negative asylum decisions from the Finnish Immigration Service, and to refine these arguments into contemporary critique. The goal was to publish a website free for anyone to use, to promote the goal of liberation theology to awaken societal awareness and to develop means for new, co-created instruments for changing the surrounding social reality. The contemporary critique was refined into theses in celebration of the 500-year jubilee of the Reformation, and were published on November 31, 2017 on Teesejä filokseniasta website, which is the product whose construction this thesis describes. The website participated in the #teesit2017 program, which was one of Finland's 100-year independence Jubilee events. The analytics and other feedback concluded that the website functioned as aimed – as part of the on-going human rights discourse both outside and within the church.

The phenomenon linked into politics, decision-making and the media and was religiously charged. The observations were confined to the human rights and impact work carried out during the Right to Live demonstration in Helsinki as well as the forced deportations in Spring and early Summer of 2017. The working life contacts included key person, multicultural reverend Marjaana Toiviainen from the Oulunkylä Parish, as well as those church workers who had participated in the field work. In the gathering of data crowdsourcing and ethnographic research method were used. The theoretical framework was liberation theology enriched with LYK framework.

Key words: contemporary critique, diaconal work, ecumenism, human rights, crowdsourcing, migration policy, media, asylum seekers, asylum politics, impact work, liberation theology, resistance, website

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	1
ABSTRACT	2
1 JOHDANTO.....	5
1 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI	7
1.1 Tarkoitus ja tavoitteet	7
1.2 Viitekehys ja hyödynnetyt metodit.....	8
2 LÄHTÖKOHTANA IHMISOIKEUDET	12
2.1 Pakolaissopimukset, lainsäädäntö ja asetukset.....	12
2.2 Keskustelua Suomen maahanmuuttopolitiikasta ja turvapaikanhakijoiden tilanteen kiristymisestä	16
2.3 Kirkko yhteiskunnan omanatuntona	18
3 IHMISOIKEUKSIEN SUHDE KRISTILLISEEN TEOLOGIAAN	20
3.1 Jeesuksen esimerkki.....	20
3.2 Katsaus kristillisen ihmisoikeustyön historiaan	23
3.3 Katsaus ekumeeniseen ihmisoikeustyöhön ja -teologiaan.....	26
3.4 Sorrettuja puolustava vapautuksen teologia	28
4 IHMISOIKEUSTEOLOGIA JA SEN HAASTEET SUOMESSA 2017	32
4.1 Helsingin Rautatientorin Right to Live -mielenilmaus.....	32
4.2 Asenneilmapiiristä ja median vaikutuksesta.....	35
5 PRODUKTIN TOTEUTUS.....	39
5.1 Tiedonkeruu ja haastateltavien valinta.....	39
5.2 Padlet-vuorovaikutuksen analyysi.....	43
6 VALMIS PRODUKTI: TEESIT JA NIIDEN TEOLOGISET PERUSTELUT	48
6.1 Teesi 1: Kirkon tulee uskaltaa kyseenalaistaa, ottaa kantaa ja puolustaa heikompia.....	48
6.2 Teesi 2: Kaikkien hätä on samanarvoista ja yhteistä	49
6.3 Teesi 3: Vain Jumala voi nähdä ihmisen sydämeen ja tietää tämän uskon syvyyden	50
6.4 Teesi 4. Kun antaa, niin saa.....	51
6.5 Teesi 5: Pitäkää yhtä, välttäkää hajaannusta ja eläkää yksimielisinä	52
6.6 Teesejä filokseniasta -verkkosivu	53
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	56

	4
7.1 Eettisten näkökohtien tarkastelu	56
7.2 Kehittämisideoita ja jatkotutkimusaiheita	58
7.3 Tulevaisuuden näkymiä	59
7.4 Opinnäytetyöprosessin arviointi ja ammatillinen kasvu.....	60
LÄHTEET	63

1 JOHDANTO

Vuoden 2017 kuluessa pääsimme todistamaan kirkon uudenlaisen ihmisoikeustyön esiintuloa. Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden parissa konkreettisesti toimineet kirkon työntekijät löysivät uusia väyliä perikristilliselle ajatukselle sorrettujen puolustamisesta. Työ kytkeytyi vahvasti politiikkaan, päätöksentekoon ja mediaan, mutta oli samalla myös uskonnollisesti latautunut.

Kaikki eivät ole nähneet kirkon toiminnan kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden parissa olevan perusteltua, vaikka olisivat itsekkin kristittyjä. Tämä opinnäytetyö vastaa haasteeseen lisäämällä ihmisten tietoisuutta toiminnan teologisista perusteluista ja ottamalla rohkeasti osaa kirkon ihmisoikeuspohdintaan. Opinnäytetyö on vaikuttamistyötä, jonka tuoteosuus muodostuu kirkon ihmisoikeustyön puolustukseksi luoduista teeseistä. Tähän raporttiin kootun taustamateriaalin pohjalta luodut teesit ovat vapaasti kenen tahansa käytettävissä. Taustalla vaikuttava näkökulma ja viitekehys on vapautuksen teologia, joka puolustaa heikko-osaisia ja sorrettuja ja pyrkii muuttamaan maailmaa (Saraneva 1991, 22–23.) Tämä opinnäytetyö edustaa vapautuksen teologiaa sekä teorian että konkreettisen toiminnan osalta.

Rajasimme opinnäytetyömme tiedonkeruun ja havainnoinnin koskemaan Helsingin Right to Live -mielenosoituksen ja Helsingistä lähteneiden pakkopalautusten puitteissa tapahtunutta kirkon ihmisoikeus- ja vaikuttamistyötä kevään ja alkukevään 2017 aikana. Rajaus on perusteltu, koska tutustuimme tapahtumiin omakohteisesti nimenomaan Helsingin alueella. Myös asian kannalta oleelliset poliittiset ja kirkolliset tahot vaikuttavat nimenomaan Helsingissä. Keskityimme tarkastelussamme nimenomaan kirkon työntekijöihin, koska toiminta on ollut urauurtavaa ja innovatiivista yhteiskunnallista diakoniatyötä aina ihmisten konkreettisista tarpeista poliittiseen ja mielipidevaikuttamiseen asti. Tuo työ ansaitsee erityishuomion. Tässä raportissa hahmotetaan, millaisella leikkauspinnalla tätä yhteiskunnallista toimintaa tehdään ja minkälaisia teologisia vaikuttimia taustalla ylipäättäen opillisesti on.

Poikkeuksellisen pitkäksi muodostunut mielenilmaus määrättiin purettavaksi ja vaihtamaan paikkaa 30.6.2017 (ks. Haavisto & Hanhinen 30.6.2017). Samaan päivämäärään rajasimme myös tämän opinnäytetyömme seuranta-ajan. Onnistuimme rajauksella saamaan tarkasteluun toimintamuodon terävimmän kärjen, jolla voidaan kokea olevan omanlaistaan uutuusarvoa kirkon ihmisten parissa tekemän vaikuttamis- ja ihmisoikeustyön ilmentymänä.

Termejä "kirkko", "kirkon työntekijä" ja "kristitty" on tässä raportissa käytetty kuvaamaan sekä maamme evankelis-luterilaisen että ortodoksisen kirkon jäseniä ja työntekijöitä. Molemmat kirkot ovat kristillisiä Suomen Ekumeenisen Neuvoston jäsenkirkkoja, jotka *"tunnustavat Herran Jeesuksen Kristuksen Jumalaksi ja Vapahtajaksi Raamatun mukaan ja jotka sen vuoksi pyrkivät yhdessä täyttämään yhteistä kutsumustaan yhden Jumalan, Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen kunniaksi."* (Suomen Ekumeeninen Neuvosto.) Myös teologiset perustelut on luotu ekumeenisessa, yleiskristillisessä hengessä, jotta ne koskettaisivat mahdollisimman monia ja mahdollistaisivat yhteisymmärryksen syntyminen aiheen kannalta turhien eroavaisuuksiin keskittymisen sijaan. Itse produktin eli teesien toivomme olevan avaus yhteiselle pohdinnalle. Keskustelua käydään, jotta maailma muuttuisi.

1 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Opinnäytetyömme muodostuu kahdesta, toisiinsa tiiviisti kietoutuvasta osasta; produktista, eli Teesejä filokseniasta -verkkosivusta, sekä raportista, jota varten tehty laaja tiedonkeruu oli välttämätöntä myös produktin rakentamisen kannalta. Tämä raportti kertoo verkkosivua perusteellisemmin, miten itse produkti syntyi. Koska teesit tulevat viestinnällisesti parhaiten esiin omana kokonaisuutenaan, niiden tausta ja syntyprosessi on esitetty kattavasti vain tässä raportissa ja itse verkkosivusto on varattu vain teeseille.

1.1 Tarkoitus ja tavoitteet

Työllämme on kaksi virallista tavoitetta. Ensimmäinen tavoite on kartoittaa ja selkeyttää kirkon ihmisoikeustyön teologista perustaa valitsemamme konkreettisen esimerkki-ilmiön avulla ja kuulla tässä niitä, joita toiminta on todellisuudessa koskettanut. Taira (2015, 196) esittää, että pelkän kirkon “virallisen kannan” sijaan olisi usein hyödyllisempää kuulla niiden ääntä, joilla on omaa kokemuseräistä tietoa kyseessä olevasta asiasta. Juuri tämän takia kutsuimme vuoropuheluun nimenomaan sellaisia toimijoita, joissa vapautuksen teologian sanoma elää vahvana. Toisena tavoitteena on julkaista verkkosivu, jonka avulla luomamme teologiset perustelut toiminnalle ovat kaikkien halukkaiden käytössä. Perustelut muodostettiin aikalaiskritiikin hengessä ja julkaistiin teesien muodossa. Verkkosivu on tarpeellinen vapautuksen teologian ja taistelevan tutkimuksen tavoitteen edistämiseksi yhteiskunnallisen tiedostamisen herättämiseksi sekä uusien, yhdessä luotujen, sosiaalisen todellisuuden muuttamiseen tähtäävien toimintavälineiden kehittämiseksi. (Suoranta & Ryyänen 2014, 28–29.)

Ilmiö, johon tämä opinnäytetyö pureutuu, on uudenlaista, ekumeenista kirkon ihmisoikeustyötä, joka kytkeytyy vahvasti mediaan ja kumpuaa vapautuksen teologian ideologiasta. Täysin työmme kaltaista osallistavaa selvitystä ei ole aiemmin tehty, vaikka erilaisia ihmisoikeuksiin liittyviä kirkollisia selvityksiä löysimmekin. Hyödynsimme niitä työmme teoriaosuudessa ja ne vaikuttavat myös luomiemme teesien taustalla. Se, mitä kirkon ihmisoikeustyöstä ja -teologiasta on kuitenkin

puuttunut, on selkeä työkalu keskustelun tueksi. Tähän pyrimme vastaamaan Teesejä filokseniasta -sivustollamme. Tämä selkeä tarve perustelee myös osaltaan työmme tarkoituksen.

1.2 Viitekehys ja hyödynnetyt metodit

Työn teoreettinen viitekehys on vapautuksen teologia, joka näkyy sekä produktin syntyyn vaikuttaneiden kirkon työntekijöiden toiminnassa, että omassa osuudessamme Right to Live-mielenilmauksessa, ja läpäisee koko opinnäytetyön. Täsmennystä ja inspiraatiota haettiin lisäksi Ville Päivänsalon kehittämästä katsomuksellisesta LYK-viitekehuksesta, joka painottaa lähimmäisenrakkauden lisäksi yhteistyötä sekä kertomuksellisuutta. Päivänsalon esittelemä laaja ja syvä katsomuksellinen viitekehys tuo lisäarvoa vapautuksen teologiseen viitekehukseen pyrkimällä tiedostamaan lähimmäisenrakkauden rosoisuuden ja esimerkiksi ihmisen luontaisen taipumuksen itsekkyyteen. Kun tämä rosoisuus on tiedostettu, saavutetaan uskottavampi ja realistisempi ote. (Päivänsalo 2011, 180–182.) LYK-viitekehysten hengessä tiedostamme, ettei valittua aihetta ole ollut mahdollista tarkastella täysin ulkopuolelta (Päivänsalo 2011, 196); jo se, millaisia diskursseja toiminnasta käytävään keskusteluun valittiin, on ollut oman katsomuksellisen viitekehysemme ohjaamaa.

Yhteisiä tavoitteita vapautuksen teologian kanssa on myös aktivistietnografialla, joka pyrkii ihmisten omien selontekojen lisäksi tuomaan päivänvaloon sitä valtaapitävien näkökulmaa ja poliittista hallintajärjestelmää, jolla heikossa asemassa olevia sorretaan. Poliittisesti aktiivisen etnografian päätavoitteet ovat tiedostaminen ja muutostoiminta sekä ymmärryksen lisääminen. (Suoranta & Ryyänen 2014, 268.) Viitekehysemme ei siis ole pelkästään teologiassa, vaan myös kansalaisaktiivisissa.

Vaikka opinnäytetyö ei olekaan tutkimus, on sen teossa silti hyödynnety tutkimuskäytännöllisiä välineitä kehittää, purkaa ja jatkojalostaa kaikkea kerättyä materiaalia. Vapautuksen teologian ja etnografisen tutkimusotteen hengessä hyödynnettiin havainnointia muiden aineistonkeruutapojen lisänä rikastuttamaan ja

monipuolistamaan aineistoa. Näin tekemällä hankitut tiedot kytkeytyivät kontekstiin tiiviisti ja pystyttiin paremmin tavoittelemaan asiayhteyksien paljastamista ja esille tuomista. Suureksi avuksi oli alusta saakka avainhenkilönä toiminut pappi Marjaana Toiviainen. Grönforsin (2015, 154–155) mukaan avainhenkilö on informantti, joka auttaa lisäksi esimerkiksi oleellisten kontaktien luomisessa. Etnografinen tutkimusote auttaa puolestaan selvittämään, mitä toimintaympäristössä tapahtuu, ja miten siinä toimivat ihmiset tulkitsevat omaa ja muiden yhteisön jäsenten toimintaa ja luovat jotakin uutta ja näkyvää. (Collin & Paloniemi 2010, 204–205.) Kollektiivinen etnografia, joka voi toteutua esimerkiksi näkemysten vaihtamisena ja yhdessä toimimisena, edistää puolestaan tarkastellun ilmiön mahdollisimman laaja-alaista ja konkreettista ymmärtämistä (Collin & Paloniemi 2010, 218 – 219).

Kriittinen etnografi toimii kuin journalisti, asioiden raportoijana. Journalistista poiketen mahdollisuus osallistua toimintaan ja asettua rinnalle kuitenkin säilyy. (Suoranta & Ryyänen 2014, 174.) Etnografinen ote takaa myös työn asianmukaisen eettisyyden; emme kokeneet eettiseksi käyttää selvityksemme aineistona keskusteluja tai tekstejä, joita mielenilmaukseen osallistuneet ovat jakaneet kanssamme muissa yhteyksissä. Sen sijaan omakohtaiset kokemuksemme ja nämä keskustelut ohjasivat suuntaan tiellä, jonka päämääränä oli Cocqin (2016, 111) oppien mukaisesti eettinen, mutta kuitenkin olennaisiin toimijoihin ja diskursseihin keskittyvä tiedonkeruu.

Työ noudattaa menetelmällisesti aikalaisanalyttisen ideologikritiikin tarkoitusta siten, että siinä pyritään katsomaan kriittisesti vallitsevaa yhteiskuntaa ja herättämään tietoisuutta aiheesta paitsi valtauttavan pohdiskelun – jota erityisesti tekemämme teesit edustavat – että myös vapautuksen teologian näkökulmaan perustuvan tarkastelun kautta. Pyrimme myös tiedostamaan omia vaikuttimiamme ja näkemään ajatusprosessimme osana kritisoitavaa todellisuutta. Lisäämme opinnäytetyöprosessissa paitsi omaa itseymmärrystämme, myös yleistä tietoisuutta sosiaalisen todellisuuden erilaisten käytäntöjen ja rakenteiden olemassaolosta. Hyvääkin tarkoittava vaikutustyö jää harmillisen usein sovinnaisen ja kesytetyn aktiivikansalaisen toiminnan tasolle. Sille tyypillistä on, että käytävää keskustelua johdetaan ylhäältä päin, eikä annettuja rajoja ja vaikuttamisen keinoja näin ollen saa ylittää. (Suoranta & Ryyänen 2014, 323.) Vaikuttaa siltä, että

kirkko on saamansa palautteen perusteella tainnut kannanotoillaan turvapaikanhakijoita puolustaessaan ylittää nämä rajat.

Joidenkin näkemysten mukaan kristillinen arvomaailma on nykyisessä länsimaisessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja ajattelumaailmassa menettämässä vaikutustaan ja sen vuoksi jäämässä marginaaliin (esim. Dreher 2017, 4). Dreher kuvaa tuoreessa kirjassaan postkristillisen yhteiskunnan tilaa ja tarjoaa kristityille radikaaleja toimintamalleja oman arvomaailman säilyttämiseksi, “uudesta pimeästä keskiajasta” selviytymiseksi. Hänen kirjaansa voisi pitää aikalaiskritiikkinä, tai ainakin pessimistisenä kulttuurianalyysinä siitä, mitä läntisessä yhteiskunnassa kristillisille arvoille on tapahtumassa. Dreher suosittaakin kristityille kutsun seuraamista *“suolana, valona ja hapatteena maailmassa”* mutta eläen samalla visusti erillään siitä. (Ahlbäck 2017.) Tässä opinnäytetyössä esiin tuotu ilmiö on osaltaan eräänlainen oire tästä. Yksittäiseltä toimijalta ja myös seurakunnilta vaatii rohkeutta ja oman arvomaailman vahvaa tiedostamista kohdata vakavaa vihapuhetta tai -tekoja. Meidän on kyettävä “seisomaan yksin” – tarkoittaa sosiaalisuus nimenomaan kykyä seistä yksin – ja uskallettava ylläpitää keskustelua mahdollisesta epäsuosiosta huolimatta. (Suoranta & Moisio 2005, 192.)

Vaikuttamistyö ulottuu tässä opinnäytetyössä myös lopullisen verkkosivun kirjalliseen tyyliin, kun esitämme aikalaiskritiikkimme teesien muodossa. Sivistyslehtinäkirjassa teesi määritellään *“lyhyesti esitetyksi väitteeksi, joka asetetaan väittelyn tai keskustelun kohteeksi tai otetaan todistettavaksi”* (Suomi Sanakirja 2017). Mielikuvissa teesit yhdistyvät vahvasti Lutheriin ja tämän anekapua vastustaviin teeseihin. Onnistuessaan teesien muotoon puettu kritiikki ravistelee lukijaa tänäkin päivänä ja on itsessään kirjallinen vaikutuskeino. Reformaation 500-vuotisjuhlavuosi tekee teeseistä vuonna 2017 erityisen ajankohtaisia. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä kokeili jo alkuvuonna 2017 teesien uudistamista tähän päivään. Tällöin alueen kuusi suomen- ja ruotsinkielistä evankelis-luterilaista seurakuntaa tekivät reformaation merkkivuoden alkamisen kunniaksi jokainen uudet teesit, joiden noudattamiseen he myös sitoutuivat toiminnassaan juhlavuoden ajan. (Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä 2016.)

Syksyllä 2017 teesejä laadittiin reformaation juhlavuoden kunniaksi myös muualla Suomessa osana Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden ohjelmaa.

#teesit2017 -nimellä tunnistettava tempaus kutsui kaikkia halukkaita mukaan pohtimaan, mihin asioihin pitäisi tarttua ja mitä kenties muuttaa. (Reformaatio 2017.) Tähän samaiseen Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden ohjelman #teesit2017 -hankkeeseen kytkeytyy myös Teesejä filokseniasta -verkkosivumme.

2 LÄHTÖKOHTANA IHMISOIKEUDET

Opinnäytetyömme teoreettisena lähtökohtana ovat ihmisoikeudet. YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa vuodelta 1948 ihmisoikeuksilla tarkoitetaan jokaiselle maailman ihmiselle taustasta, sukupuolesta tai yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta kuuluvia perustavanlaatuisia oikeuksia, joiden tavoitteena on turvata jokaiselle ihmiselle ihmisarvoinen elämä, perustoimeentulo sekä taata yhteiskunnalliset osallistumismahdollisuudet kaikkialla. Ihmisoikeudet ovat olemukseltaan paitsi universaaleja ja perustavanlaatuisia, myös luovuttamattomia. (Suomen YK-liitto.) Tästä näkökulmasta käsin tutkimme tässä osiossa maamme kiristyneen maahanmuuttopolitiikan syitä ja seurauksia erityisesti turvapaikanhakijoiden osalta.

2.1 Pakolaissopimukset, lainsäädäntö ja asetukset

Vuosi 2015 oli Suomessa poikkeuksellinen. Suomeen tuli tuolloin kansainvälistä suojelua hakeneiden poikkeuksellisen suuri määrä – yhteensä 32 477 ihmistä, kun tavanomainen lukumäärä on 5000 - 6000 vuodessa. (Helsingin Sanomat 2017). Joulukuussa 2015 Suomen hallitus julkaisi reaktion tähän suomalaisittain ennenkuulumattomaan pakolaisvirtaan hallituksen turvapaikkapoliittisen toimenpideohjelman, pyrkimyksensä eri keinoin saattaa Suomi vähemmän houkuttelevaksi ja Suomen järjestelmä pysyvästi kestävämmäksi (Valtioneuvosto 2015).

Toimenpideohjelman alkuriveillä todetaan, että lyhyellä aikavälillä tavoitteena on katkaista hallitsematon pakolaisvirta Suomeen, ja täten saada aiheutuneet kustannukset kuriin. Pyrkimys on myös kotouttaa turvapaikan saaneet hyvin. (Valtioneuvosto 2015.) Ihmisoikeuksien näkökulmasta kritiikkiä saivat erityisesti perheenyhdistämisen vaikeuttamisen muutokset, sekä muun muassa humanitaarisen suojelun perusteella annettavan oleskelulupakategorian poistaminen kokonaan laista. Myös negatiivisen päätöksen saaneiden valitusajan lyhentäminen ja oikeusavun palkkiojärjestelmän kaventaminen – eli käytännössä oikeusturvan leikkaaminen – on humanitaarisesta näkökulmasta huolestuttavaa. Pakkopalau-

tusten järjestäminen maihin, joissa pakolaisten oletetaan pakenevan maan sisäisesti turvallisempaan paikkaan, on herättänyt samalla tapaa vastustusta, erityisesti siksi, että pakkopalautettujen joukossa on ollut naisia ja lapsia. Hyvää toimenpideohjelmassa on esimerkiksi pohjoismaisen yhteistyön lisääminen pakolaisten integraation edistämiseksi sekä pyrkimys järjestää lisää työmahdollisuuksia ja kielikoulutusta. Todellisuudessa tämä on kuitenkin toteutunut eri vastaanottokeskuksissa eri tavoin lähinnä henkilökunnan oman aktiivisuuden mukaan. (Mäntymaa & Helpinen 2017.)

Vuonna 1989 Suomessa voimaan tullut YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun vastaisella sopimuksella (CAT) veloitetaan sopimusvaltio kaikin keinoin ehkäisemään laajan määritelmän mukainen kidutus alueellaan (Suomen Ulkoministeriö 2013). Kidutuksen kieltäminen on Euroopan ihmisoikeussopimuksessa määritelty ehdottomaksi kielloksi. Asian painoarvo demokraattisessa yhteiskunnassa on suuri, koska kiellon absoluuttinen luonne tarkoittaa, ettei minkäänlainen kyseisen 3. artiklan määritelmän täyttävä menettely ole laillinen tai hyväksyttävä missään olosuhteissa (Hirvelä & Heikkilä 2017, 127). Kidutuksen vastainen komitea on antanut Suomelle 2016 suosituksia seitsemänestä määräaikaisraportista, ja yksi kohta käsittelee juuri turvapaikanhakijoiden heikentynyttä oikeusturvaa. Komitea ilmaisee huolensa siitä, että Suomessa toteutetut tuoreet lainsäädännön ja käytäntöjen muutokset *“ovat voineet heikentää turvapaikanhakijoiden oikeudellisia takeita ja lisätä riskiä joutua palautetuksi”*. Suosituksessa ollaan lisäksi huolissaan useista käytännöistä:

Humanitaarinen suojelu on poistettu kansallisesta suojeluluokituksesta, turvapaikanhakijoiden oikeusapua on rajoitettu, pakolaisaseman määrittämismenettelyjä on nopeutettu, mihin voi myös liittyä nopea maasta poistaminen, ja käyttöön on otettu seitsemän päivän määräaika täytäntöönpanokiellon hakemiselle, kun kielteisestä päätöksestä tehty valitus on tuomioistuimen käsiteltävänä, jolloin valituksella ei välttämättä ole automaattisesti lykkäävää vaikutusta. Komitea on lisäksi huolissaan siitä, että turvapaikanhakijoiden joukossa olevia kidutuksen uhreja ei välttämättä tunnisteta tehokkaasti ja että turvapaikanhakijoita otetaan edelleen säilöön etenkin silloin, kun he odottavat maasta poistamista. (Ulkoasiainministeriö 2017.)

Komitea ohjeistaa Suomea puuttumaan kyseisiin asioihin muun muassa ryhtymällä tehokkaisiin hallinnollisiin, lainsäädännöllisiin ja oikeudellisiin toimenpiteisiin korkeatasoisten pakolaisaseman määrittämismenettelyjen säilyttämiseksi;

varmistamaan, että turvapaikkahakemukset arvioitaisiin tapaus- ja yksilökohtaisesti niin, että turvapaikanhakijoilla on saatavilla oikeusturvaa, tosiasiallinen oikeus valittaa päätöksistä sekä varmistamaan, että ketään ei karkoteta, palauteta eikä luovuteta maahan jossa on vaarassa joutua kidutetuksi. (United Nations 2017.) Käytännön oikeuskäytännöissä taho, joka antaa konkreettisen tulkinnan ja sisällön Euroopan ihmisoikeussopimukselle on Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) (Hirvelä & Heikkilä 2017, V). Sen elinten tekemiä ratkaisuja voi aiempaa paremmin vapaasti hyödyntää kuka tahansa tiedonhakija HUDOC-oikeustapausrekisterin hakuohjelman avulla (Hirvelä & Heikkilä 2017, 61). Tämä helpottanee monien turvapaikanhakijoita avustavien tehtäviä.

Sisäministeriön mukaan Suomen maahanmuuttopolitiikka sekä siihen liittyvä lainsäädäntö pohjaa hallituksen linjaamiin tavoitteisiin, EU:n yhteiseen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaan sekä muihin kansainvälisiin sopimuksiin, joista tärkeimpinä mainitaan Euroopan ihmisoikeussopimus, kidutuksen vastainen yleissopimus, lapsen oikeuksien sopimus ja Geneven pakolaissopimus (Sisäministeriö 2017). Todellisuudessa Suomen toimeenpanemien pakkopalautusten on nähty rikkovan Suomen perustuslain 9. pykälää ja Geneven yleissopimuksen 33. artiklaa. Perustuslain 9. pykälässä erityisesti säädetään, että *“ulkomaalaista ei saa karkottaa, luovuttaa tai palauttaa, jos häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus tai muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu”* (Suomen Perustuslaki). Geneven yleissopimus puolestaan on kattava pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus, jonka 33. artiklassa kielletään sopimusvaltioita karkottamasta ketään sellaiseen maahan, *“jossa hänen henkeään tai vapauttaan uhataan rodun, uskonnon, kansalaisuuden ja tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi”* (Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus).

Suomen ulkoasiainhallinnolla on lisäksi viisi vuotta kerrallaan voimassa oleva oma ihmisoikeusstrategiansa, jonka kirjoitushetkellä voimassa oleva versio on vuodelta 2013 (Ulkoasiainministeriö 2013). Dokumentissa linjataan Suomen ihmisoikeuspolitiikan periaatteita, toimintatapoja ja tavoitteita ulko- ja turvallisuuspolitiikan näkökulmasta, ja siihen kuuluu yksityiskohtainen toimintaohjelma lähi vuosien keskeisimmistä hankkeista (Ulkoasiainministeriö 2013, 7). Työmme kannalta on hämmentävää huomata, miten poliittisen vallan vaihtuminen vaikuttaa näin perustavanlaatuisiin kysymyksiin - onhan läpileikkaaviksi, kaikkea toimintaa

ohjaaviksi teemoiksi ulkoasiainministeri Tuomiojan virassa ollessa valittu syrjinnän poistaminen ja avoimuuden ja osallisuuden lisääminen. Tällöin on hallituksen tavoitteena ollut vielä sopimusten takaamien oikeuksien toteutuminen myös kaikkein köyhimmille ja haavoittuvimmille (Ulkoasiainministeriö 2013, 13), joita turvapaikanhakijat ovat.

Vuonna 2012 Suomeen YK:n suositusten mukaisesti perustettu riippumaton ja itsenäinen kansallinen Ihmisoikeuskeskus on kesällä 2017 antanut lausuntonsa hallitukselle Suomen saamista 70 suosituksesta YK:n yleismaailmallisen määräaikaistarkastuksen yhteydessä. Ihmisoikeuskeskus lausuu siinä huolensa ulkomaalaislakiin vuonna 2016 tehtyjen muutosten vaikutuksista turvapaikanhakijoiden ihmisoikeuksien heikentymiseen. Lausunnossa mainitaan eri mailta tulleet suositukset puuttua tilanteen parantamiseen oikeusturvan osalta – erityisesti perheenyhdistämisen vaikeutuminen ja alaikäisten turvapaikanhakijoiden haavoittuvaisuus ja heidän oikeusturvansa takaaminen. (Ihmisoikeuskeskus 2017.)

Maahanmuuttovirasto on tehnyt turvapaikkapäätöksiä paineistetuissa olosuhteissa kykenemättä ottamaan huomioon yksilöllisiä tekijöitä (Oikeuskanslerinvirasto 2017, 3). Tämä on johtanut siihen, että Suomessa on joukko uuspaperittomiksi kutsuttavia negatiivisen turvapaikkapäätöksen saaneita pakolaisia, jotka eivät halua vapaaehtoisesti poistua maasta, tai joita Suomi ei ole kyennyt pakokäännyttämään. Useat heistä valittavat negatiivisista turvapaikkapäätöksistä hallinto-oikeuteen tai viimeisenä mahdollisuutenaan korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Helsingin Diakonissalaitoksen Suojattomat-hankkeen loppuraportissa heille ehdotetaan tilapäisten oleskelulupien myöntämistä. (Helsingin Diakonissalaitos 2017.) Oma erityiskysymyksensä ovat Suomessa kristinuskoon kääntyneet muslimit, jotka ovat käytännössä suljettu ulos omista yhteisöistään ja kotimaassa heitä odottaa hengenvaara. Maahanmuuttovirasto on kristityksi kääntyneiden kristillisyyden aitoutta arvioidakseen ottanut käytäntöön opillisen haastattelun. Tämä on saanut paljon kritiikkiä, erityisesti koska pitkissä ja seikkaperäisissä haastatteluissa esitetyt kysymykset ovat niin vaikeita, että harva kristittyinä kasvanutkaan niihin osaisi vastata. Aiheeseen liittyen Helsingin yliopiston Järki ja uskonnollinen hyväksyminen -huippuyksikön johtaja ja ekumeniikan professori Risto Saarinen huomautti, että ensinnäkään kirkko ei kasta ihmisiä jäsenekseen

ilman kasteopetusta, ja toisekseen kristillinen usko ei ole teoreettista oppisisältöjen luettelemista, vaan luottamusta Jumalaan Jeesuksessa Kristuksessa (Juu-sela 2017).

2.2 Keskustelua Suomen maahanmuuttopolitiikasta ja turvapaikanhakijoiden tilanteen kiristymisestä

Keskustelu Maahanmuuttoviraston käytännöistä on ollut vilkasta eri julkaisuissa ja mielipidekirjoituksissa koko kevään ja kesän 2017 ajan. Tutkivan journalismin julkaisu Long Play nosti otsikoihin esimerkiksi sen, että Maahanmuuttovirastossa ei ole työntekijöillä ollut lainkaan esimerkkiä positiivisesta päätöksestä, vaan käytössä on ollut vain malliesimerkkejä kielteisistä päätöksistä. Samojen kirjoitusten mukaan Maahanmuuttoviraston haastatellut työntekijät ovat kritisoineet heille annettua tulostavoitetta, joiden takia heillä ei ole mahdollisuutta tehdä yksilöllisiä ratkaisuja. Maahanmuuttovirasto kuitenkin kielsi tulostavoitteellisuuden omassa vastauksessaan, vaikka suora tavoite 1000 päätöksen viikkovauhtiin käy ilmi jopa oikeuskanslerin asiakirjasta (Oikeuskanslerinvirasto 2017, 9). Maahanmuuttoviraston muuttuneet käytännöt ja ongelmat olivat siis oikeuskanslerin käsittelyssä, joka otti asian tarkasteluun omasta aloitteestaan nähtyään viraston työntekijöiden kirjoituksen Helsingin Sanomissa 4.9.2016. (Björkqvist 2017, Pekkonen & Gustafsson 2017.)

Yhteiskunnallisessa keskustelussa on ilmaistu lukuisia kriittisiä kannanottoja edellä mainituista hallituksen toimista, joilla turvapaikan saaminen on vaikeutunut. Turkulaisen kaupunginvaltuutetun ja maahanmuuttotyötä tekevän Muhis Azizin mukaan negatiivisen turvapaikkapäätöksen saaneiden huono kohtelu vaarantaa yleisen yhteiskuntarauhan, ja hän kuvaa tilannetta erittäin vaaralliseksi (Azizi 2017). Vaarallista – tai vähintäänkin huolestuttavaa – on myös päättäjätason argumentteihin saakka kiirineet virheelliset tiedot ja silkat huhut, kuten väite Suomesta noudattamassa turvapaikkapolitiikassaan ”Saksan käytäntöjä”. Todellisuudessa Suomen käytännöt eivät vastaa Saksan käytäntöjä ainakaan siinä mielessä, että Saksasta ei ole karkotettu lainkaan naisia eikä lapsia Afganistaniin (Henttonen 2017). Väitteet siitä, että Suomi olisi noudattanut eurooppalaisia käytäntöjä turvapaikkojen myöntämisessä ovat myös Eurostatin tilastojen mukaan

tuulesta temmattuja. Samaan aikaan, kun esimerkiksi Ruotsi on myöntänyt puolelle irakilaisista hakijoista turvapaikan ja Saksa 78 prosentille, on Suomi antanut suojan vain 15 prosentille irakilaisista. (Saarikoski 2017.)

Maahanmuuttopolitiikka on kumentanut tunteita myös puoluerajojen sisällä. Esimerkkinä tästä mainittakoon Perussuomalaisten eduskuntaryhmä, joka puoluekokouksessaan 10.6.2017 valitsi puolueen johtotehtäviin maahanmuutto- ja ihmisvastaisesta retoriikasta tunnetut Jussi Halla-Ahon, Teuvo Hakkaraisen ja Juho Eerolan (Blencowe 2017). Tämä niin kutsuttujen halla-aholaisten nousu puolueen johtoon johti Perussuomalaisten eduskuntaryhmän hajoamiseen kahtia arvostiriitojen takia. 13.6.2017 uutisoitiin jo Uusi vaihtoehto -ryhmän (myöhemmin Sininen Tulevaisuus) jäämisestä hallitukseen ja Halla-ahon johtaman Perussuomalaisten siirtymisestä oppositioon (Pekkonen 2017). Ennen puoluekokousta Halla-ahon ja Sampo Terhon uutisoitiin muun muassa olevan valmiita rikkomaan kansainvälisiä sopimuksia, jos 2015 pakolaisaallon tyyppinen ilmiö toistuisi, sekä edistämään tiukennuksia turvapaikanhakijoiden säilössä pitämiseen prosessin ajan (Haapanen 2017). Aiemmat länsimaisten arvojen mukaisen ihmiskäsityksen vastaiset, rasistiset kannanotot ovat jo tuoneet Hakkaraiselle tuomion kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, ja Halla-Aholle tuomiot uskonrauhan rikkomisesta sekä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan (Helsingin Sanomat 2017 & Sundqvist 2012). Myös loppuvuoden 2016 Perussuomalaisten nuorten (2016) julkaisema kannanotto, jonka mukaan negatiivisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat tulisi sijoittaa "tarkasti vartioiduille metsäleireille" kertoo avoimen maahanmuuttokriittisistä asenteista valtapolitiikan kentällä.

2.3 Kirkko yhteiskunnan omanatuntona

Jo Lutherin regimenttioppi näki kirkon vallan mahtavampana ja tehokkaampana kuin talouden tai politiikan pakon ja sääntöjen alle alistavan vallan. Tarve kirkon aktiiviselle osallistumiselle politiikkaa ja taloutta koskevissa keskusteluissa ei ole kadonnut mihinkään. (Heikka 2016, 118.) Paremminkin tunnetun karitatiivisen perustehtävän lisäksi esimerkiksi diakoniatyöhön kuuluu yhtä lailla myös poliittinen vaikutustoiminta ja yhteiskunnan omanatuntona toimiminen. Mallia tällaisesta toiminnasta näytti esimerkiksi Kirkkohallituksen asiantuntija Marja-Liisa Laihia, joka Kytkimen haastattelussa esitti, ettei kirkon tai erilaisten avustusjärjestöjen toimintaa saa alistaa viranomaisten valvonnan jatkeeksi, vaan nämä tulisi pitää erillään *”kuin palomuurilla erotettuina”*. Esimerkiksi paperittomien ilmiantoon ei kirkko voi taipua, ja kirkon on ylipäätään oman uskottavuutensa kannalta tärkeää säilyttää riippumattomuus näissä kysymyksissä. (Latvus 2016.)

Opinnäytetyömme edetessä kirkon tekemä ihmisoikeustyö on ollut jatkuvasti uutisoinnin kohteena, eikä kirkon näkökulmasta aina positiivisessa mielessä. Sen on kyseenalaistanut muun muassa sisäministeri Risikko, joka on esittänyt jopa mahdollisuutta rankaista kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden auttajia, ja toivoo kirkon muuttavan toimintatapojaan (Haikala 2017). Kuitenkin Valtioneuvoston 2014 ihmisoikeusselontekoa mukaillen kirkko on juuri yksi niistä kansalaisyhteiskunnan toimijoista, jonka kanssa viranomaisten tulee tehdä yhteistyötä ja käydä dialogia ihmisoikeuksien seuraamiseksi ja kehittämiseksi (Ulkoasiainministeriö 2014, 14).

Kristillinen usko saa poliittisen ulottuvuuden silloin, kun kristitty uskonsa turvin rohkaistuu kohtaamaan maallisia haasteita. Sekulaarista valtapelistä sen erottaa kuitenkin toiminnan taustalta löytyvä motivaatio; kristitty luottaa siihen, että Jumala johdattaa historiaa haluamallaan tavalla, ei maallinen valta. Asetelma voi joskus johtaa konflikteihin. (Hagman 2016, 24, 36.) Sosiaalisesta näkökulmasta ajankohtaisia aiheita tarkasteleva kirkko saattaa välillä joutua muuttamaan omaa kantaansa tai toimiaan, koska sen perimmäinen tehtävä on kutsua kaikkia mukaan toimimaan ja sitä kautta todistamaan Jeesusesta Kristuksesta. Eri aikoina ja eri tilanteissa tämä saattaa näyttäytyä eri tavoin, eikä valmiita vastauksia useinkaan ole tarjolla. (Bretherton 2010, 151.) Siksi keskeiseksi hyveeksi uskon, toivon

ja rakkauden rinnalle nousee lisäksi rohkeus, jota tarvitaan pääsemään yli ihmismielen peloista. (Cunningham 2008, 274, 279.) Vain siten haastavassa keskustelussa päästään sääntöjen rikkomisesta kiistelyn tasolta keskustelemaan todellisista, yhteisistä tavoitteista ja tarkoituksista.

Hengellisten kysymysten erottaminen konkreettisesta kokemusmaailmasta on välillä ongelmallista – tapahtuuhan kristillinen elämä keskuudessamme, maan päällä. Yhteiskunnan omanatuntona toimiva kirkko ei näe viholliseksi epäkristillisiä tekoja tekevää toista ihmistä, vaan hänen kauttaan toimivan Jumalan luomistyötä tuhoavan pahan voiman, jota vastaan voi nousta, kun antaa uskon ruumiillistua omassa elämässään. (Hagman 2016, 117–118.) Näin kristilliset hyveet todella tulevat näkyviksi jokapäiväisessä toiminnassa, ja luovat ympärilleen vähintäänkin toivoa. Jo se on riittävä motiivi toiminnalle.

3 IHMISOIKEUKSIEN SUHDE KRISTILLISEEN TEOLOGIAAN

Kristillisen uskon kautta tarkasteltuna ihmisoikeustyöstä voi löytää merkityksenkään ulottuvuuden. Uskonto kietoutuukin ihmisoikeuksiin ja demokratiaan enemmän kuin tulemme aina ajatelleeksi. Suomen kaksi kansankirkkoa, evankelis-luterilainen ja ortodoksinen kirkko, hoitavat virallisestikin useita yhteiskunnallisesti tärkeitä tehtäviä, mutta monille tuntuu olevan epäselvää, miten kirkko oikeastaan liittyy ihmisoikeuksiin. Amnesty Internationalin Suomen osaston toiminnanjohtaja Frank Johansson (2017) esittää, että todellisuudessa uskonnollinen, kristillisen etiikan kieli on ihmisoikeuksille välttämätöntä niiden ymmärtämisen ja sanoittamisen kannalta. Näin uskonto ja ihmisoikeudet lähentyvät toisiaan ja käsitys ihmisoikeuksista palautuu kristillisille juurilleen.

Ihmisoikeusaktivismiin ja kirkon suhdetta tutkinut Pamela Slotte (2010, 29, 38) muistuttaa kuitenkin, ettei ihmisoikeuksien kieli ole koskaan täysin neutraalia, ja tämä koskee myös kirkon ja ihmisoikeuksien suhdetta. Ihmisoikeusaktivismi on poliittista työtä, jonka keskiössä tulee aina olla ihminen, sillä jos vaatimukseen keskitytään liian abstraktilla tasolla, ei päästä asian ytimeen. Ihmisoikeuskielellä on moraalinen voima, joka kirkonkin tulee tiedostaa. Ihmisoikeuksia tulisi varoa idealisoimasta, eikä niitä voida Slotten (2010, 37–38, 40–41) mukaan käyttää täysin objektiivisena, moraalisen oikeudenmukaisuuden mittatikkuna, jolla kaikkea poliittista, laillista ja moraalista tulisi voida mitata. Itsekriittisyys ja edellä mainitun tiedostaminen voi kuitenkin uudistaa ja luoda tarkoituksenmukaista toimintaa.

3.1 Jeesuksen esimerkki

Jeesus oli itse ihmisoikeusaktivisti, joka kyseenalaisti rohkeasti aikansa päättäjien toimia ja käytäntöjä (Hagman 2016, 13). Koko kristillinen etiikka pohjaa juuri Jeesuksen esimerkkiin, Raamatun tietynlaiseen tulkintaan, sekä ajatukseen luonnollisesta laista, joka auttaa ihmistä vaistomaisesti tunnistamaan oikean ja väärän. Luonnollisen lain tärkeimpiä tulkintoja kristillisessä perinteessä ovat kymmenen käskyä, kultainen sääntö sekä rakkauden kaksoiskäsky. Pelkkä edellä mai-

nittujen lukeminen sanasta sanaan ei tietenkään riitä juurruttamaan niiden eettisiä ohjeita meihin, vaan omaksuminen tapahtuu liittämällä ne omaan kokemusmaailmaamme. (Cunningham 2008, 85, 97.) Myös etiikasta paljon kirjoittava pappi ja kirjailija Jaakko Heinimäki suosittaa kirjaimellisen lukutavan sijaan tulkitsemaan Raamattua Jeesuksen näkökulmasta ja muistamaan armon ulottuvuuden, joka rohkaisee meitä toimimaan Jeesuksen esimerkin tavoin (Keskiaho 2012).

Kristillisen etiikan voidaan nähdä menevän ihmisoikeuksia pidemmälle sikäli, että rakkaus, anteeksianto ja sovinnonteko ovat arvoja, joita ihmisoikeudet eivät kata. Ihmisoikeuksien puolesta taisteleminen on olennainen osa koko kirkon diakoniamissiota, ja ihmisoikeuskeskustelun ja -käytäntöjen tunteminen on oiva työkalu diakoniatyölle, joka kurottautuu Jeesuksen esimerkin mukaan pidemmälle kuin vain välttämättömimpien ihmisoikeuksien tasolle. (Den Norske Kirke 2014, 9, 37, 39.)

Jeesus oli mestari huomioimaan erityisesti ne, joita muuten vieroksuttiin. Hänen toimintaansa kuvaa parhaiten alun perin kreikankielinen termi *filoxenia*, joka kääntyy kirjaimellisesti muukalaisen rakastamiseksi. Termi aukenee parhaiten, kun tarkastelemme sitä eräänlaisena ihmisten kohtaamisen syväulottuvuutena, joka innokkaasti ja henkilökohtaisesti toteutettuna tuottaa palkinnon myös antajalleen. Kun palvelemme muukalaista omin käsin, saamme lähimmäisemme välityksellä virkistystä ja siunausta Jumalalta. (Saarinen 2007, 7–8.)

Piispa Kalliala (2011) pohti jo vuonna 2011 evankelis-luterilaisen kirkon ihmisoikeusfoorumien avauspuheenvuorossaan, miksi diakonia ei useinkaan ole kuvannut eikä määritellyt itseään kristillisen vieraanvaraisuuden, eli filoksenian kautta, vaikka määritelmä olisi osuva. Onhan diakonian tärkeimpänä periaatteena pidetty menemistä sinne, minne muu apu ei ulotu, sekä niiden auttamista joita muut eivät auta, Jeesuksen esimerkin mukaisesti. Vieraanvaraisia voivat toki olla muutkin kuin kristityt, mutta kristillisyyttä tämä hyve ilmentää, kun uskomme oloomme Jumalan kämmenellä, toivomme hyvän voittavan ja rakastamme ennen kaikkea myös niitä, jotka eivät ole kaltaisiamme (Hagman 2016, 89, 91).

Varhaiskirkossa filoksenian ja diakonian käytäntöihin kuului, että ne joilla oli omaisuutta, myivät sitä vähävaraisten ja heikko-osaisten hyväksi Jeesuksen opetuksen mukaan. Saatu raha käytettiin köyhien ruokkimiseen, sekä orpojen, vanhusten ja vankien tukemiseen. Pelastus ja sosiaalinen koheesio liittyivät toisiinsa: varhaiset kirkkoisät pitivät filantropiaa eli ihmisrakkautta olennaisena kristillisenä laatuena. Pyhä Johannes Siinailainen piti hyväntekeväisyyttä ”rukouksen siipinä” – hänen mukaansa rukous epäonnistuu tavoitteessaan, jos sillä ei ole hyväntekeväisyyttä kumppaninaan. (Belopopsky 2004, 2.) Ortodoksisen kirkon nykyinen Ekumeeninen Patriarkka Bartholomeos on diakonian ja filoksenian tärkeydestä lausunut (vapaasti suomennettuna):

Viimeisellä tuomiolla meiltä ei kysytä kuinka tiukasti paastosimme, kuinka monta maahankumarrusta teimme rukoillessa, kuinka monta kirjaa kirjoitimme, kuinka monta puhetta pidimme. Meiltä kysytään: Ruokitko nälkäisiä? Annoitko janoisille juotavaa? Majoititko muukalaisen kotiisi? Piditkö huolta sairaista ja vankeudessa olevista? Rakkaus Kristukseen heijastuu rakkautena muihin ihmisiin, eikä ole muuta tietä. Huomatkaamme, miten Kristus viittaa kaikkiin jotka ovat hädässä ja tarvitsevia ”itsenään”: ‘olin nälkäinen, olin janoinen, olin muukalainen, sairas, alaston ja vanki.’ Kristus katsoo meitä kaikista heistä käsin, jotka kärsivät. Eikö se ole pelottavaa? (Belopopsky 2004, 15.)

Filoksenian on mahdollista häivyttää ystävien ja vihollisten välistä jakoa, eikä se vaadi osapuolia muuttumaan silti samanlaisiksi, tai pidä ketään toista parempana. (Hagman 2016, 93–95.) Toisen ihmisen tunnustaminen, eli hänen kohtaamisensa ihmisenä ja persoonana Jeesuksen esimerkin mukaan, painottuu myös Lutherin lahjan teologiassa. Luther painotti, ettei rakkauden saajan tule erikseen ansaita samaansa rakkautta, vaan Jumalalta tuleva hyvä pannaan näin liikkeelle. Samalla lahjan vastaanottaja näkee Jumalan isänkasvot ja tämä olemuksellinen kohtaaminen edistää lähimmäisen tunnustamista ystäväksi. (Heikka 2016, 103, 105–106.) Filoksena velvoittaa turvapaikanhakijoiden aktiiviseen vastaanottoon ja tekemään heille tilaa, olivat he kristittyjä tai eivät. Haavoittuvassa asemassa oleva muukalainen edustaa Jeesusta, ja me olemme myös itse Jumalan vieraita. Näin filoksena näyttäytyy meille myös pyhyiden välineenä. (Bretherton 2010, 130, 138, 149.) Erityisen pyhän kaiun se saa tässä individualistisessa ja suljettuja yhteisöjä suosivassa ajassamme.

3.2 Katsaus kristillisen ihmisoikeustyön historiaan

Sanaa ”ihmisoikeudet” ei löydy Raamatusta, mutta jos tarkastelemme Raamatun tekstejä ihmisoikeuksien näkökulmasta, löydämme lukuisia yhtymäkohtia ja viittauksia siihen, miten Jumala on oikeudenmukainen ja tuomitsee hyväksikäytön, vallan väärinkäytön ja ihmisten alistamisen. Yksi esimerkki voisi olla Jeesuksen puhe synagogassa Nasaretissa (Luuk. 4:18–19), jossa puhutaan hyvästä sanomasta köyhille, vangittujen vapautuksesta ja sorrettujen päästämisestä vapauteen. Useissa kirkollisissa ihmisoikeusyhteyksissä mainitaan keskeisenä esimerkkinä ihmisen arvosta Jumalan luomisteko, eli ihmisen luominen Jumalan kuvaksi (1. Moos. 1:26a, 27a). Myös Jumalan tulemisen ihmiseksi Kristuksena voidaan ajatella korostavan ihmisen arvoa, ja tämä arvo on otettava huomioon jokaisen ihmisen kohtelussa (Hjerppe & Jääskeläinen 2008, 85). Kymmenen käskyä muodostavat ihmisarvon ympärille velvoitteiden ja vastuun täydentävän kehän, ja sieltä missä velvollisuuksia ja lähimmäisenvastuuta laiminlyödään, puuttuvat ihmisoikeudet (Hjerppe & Jääskeläinen 2008, 86).

Witte & Green (2012, 15) kuvaavat kattavasti sitä, miten ihmisoikeudet liittyvät uskontoihin, ja miten ihmisoikeudet näyttäytyisivät, jos uskonto ei mitenkään liittyisi niihin. Heidän mukaansa ihmisoikeudet tarvitsevat uskontoja selviytyäkseen ja menestyäkseen. Georg Jellinekin sanoin ”*oikeus uskontoon on monien muiden oikeuksien äiti*” (Jellinek 1895, 42). Uskonnolliselle ihmiselle oikeus uskoa johtaa väistämättä moniin muihin oikeuksiin, kuten oikeuteen kokoontua, puhua, palvella, kouluttaa, harjoittaa hyväntekeväisyyttä, tehdä lähetystyötä ja niin edelleen. Monet uskonnolliset yhteisöt ja yksilöt tulevat edistäneeksi ihmisoikeuksia pitäessään huolta uskonnollisista velvoitteista; vapaudet ja velvollisuudet kulkevat monissa uskonnoissa käsi kädessä. (Witte & Green 2012, 15.) McGuckin (2010, 183) näkee, että ortodoksisessa traditiossa ihmisoikeudet tulevat varjelluiksi juuri kirkon vanhojen kaanonien eli kirkolliskokouksissa laadittujen sääntöjen kautta.

YK:n vuodelta 1948 peräisin oleva ihmisoikeuksien julistus on yleismaailmallinen, uskontoneutraali kansainvälinen sopimus, jonka arvot ja normit yhdistävät erilaisia uskontokuntia. Aina näin ei kuitenkaan ole ollut: Ihmisoikeuksien käsite herätti alun perin epäluuloja siksi, että siihen liittyi kirkon vastaisia vivahteita Ranskan vallankumouksen ajalta, jolloin kirkkoa erotettiin valtiosta ja oikeudet viittasivat

voimakkaasti yksilön oikeuksiin. Tästä syystä vieläkin joissakin kirkoissa ihmisoikeuksiin liittyvä yksilökorosteisuus koetaan ongelmana (Suomen Ekumeeninen Neuvosto 2013). YK:n ihmisoikeusjulistusta seurannut ihmisoikeuksien systematisointi ja toimeenpaneminen johtivat siihen, että myös kirkot ottivat uskon ja ihmisoikeuksien välisen suhteen pohdintaan, ja ottivat ne pääsääntöisesti 1960-luvun jälkeen vähitellen ohjelmaansa ajankohtaisten kolmannen maailman ongelmien, kuten rasismin ja kolonialismin ratkaisemiseksi (Heikka 2014, 37).

Kirkkojen maailmanneuvosto antoi ensimmäisen julistuksensa ihmisoikeuksista vuonna 1975 Nairobien yleiskokouksessa (Karttunen 2017). Kokous pidettiin aikana, jolloin Vietnamin sota oli juuri päättynyt ja Rooman klubi oli julkaissut ensimmäisen ”Kasvun rajat” -raporttinsa, joka oli vetoamus maapallon resurssien käytön tiedostamiseksi ja rajoittamiseksi. Kokous ottikin kantaa aseistuksen purkamiseksi Vietnamin sota. Nairobien yleiskokous lausui Kasvun rajat –raportin kanssa samassa linjassa, että vapaaseen markkinatalouteen sisäänrakennettu, riistoa edistävä taipumus johtaa resurssien jakautumiseen epätasa-arvoisesti, ja kutsui kaikkia kristittyjä tarkkailemaan resurssien hyödyntämistä, omistajuutta ja jakautumista. (Oikoumene.net.)

Nairobien vuoden 1975 yleiskokouksen jälkeen Kirkkojen maailmanneuvoston aloitteesta perustettiin vuonna 1980 Genevessä Kirkkojen ihmisoikeusohjelman sekretariaatti, josta myöhemmin muotoutui Euroopan Kirkkojen konferenssin ”Rauha, oikeudenmukaisuus ja ihmisoikeudet” -istuin (englanniksi Desk for Peace, Justice and Human Rights). (Kitanović 2012, 5.) Ihmisoikeusohjelmien muotoutumiseen vaikutti 70- ja 80-luvulla erityisesti Etelä-Afrikan apartheid-politiikka, johon muun muassa Luterilaisen maailmanliiton konsultaatio ihmisoikeuksista otti kantaa, sekä kylmän sodan ilmentymät (Karttunen 2017). Kylmä sota aiheutti ihmisoikeuskäsitysten jakautumisen kahtia ensimmäisen ja toisen polven ihmisoikeuskäsityksiin, tehden aiheesta aikansa kuumen perunan. Universaali ihmisoikeusjulistus oli liian vapaamielinen sosialismin kannattajille, ja erityiseksi ongelmaksi muodostui idän ja lännen välille yksilön vapauden ja yhteiskunnan tarpeiden välinen suhde (Ihmisoikeudet.net). Kehitys on johtanut edelleen niin kutsuttuihin kolmannen polven ihmisoikeuksiin, joita ovat kollektiiviset tai kan-

soille kuuluvat oikeudet, joiden lähtökohtana on YK:n peruskirjan periaate kansojen itsemääräämisoikeudesta. Kolmannen polven oikeuksista ei kuitenkaan ole olemassa sitovia sopimuksia. (Jääskeläinen & Hjerppe 2008, 83.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallitukselta on vuosina 1982, 1997 ja 2008 ilmestynyt kolme julkaisua, joissa ihmisoikeuksia käsitellään rauhan, kestävä kehityksen ja kansainvälisen vastuun näkökulmista, ja tätä opinnäytetyötä varten olemme näistä hyödyntäneet vuoden 2008 Pyhä Arki -teosta sekä Tomi Karttusen artikkelia, jossa hän esittelee vuoden 1982 piispainkokouksen ohjeistusta. Ortodoksisessa maailmassa aiheesta on historiallisten syiden vuoksi julkaissut eniten Venäjän ortodoksinen kirkko, jolla on verkkosivustollaan syvällisempää opetusta ihmisoikeuksista ortodoksisesta näkökulmasta (The Russian Orthodox Church, Department of External Church Relations). Myös Patriarkka Kirillin Venäjän ortodoksinen kirkon ihmisoikeuksiin liittyvästä opetuksesta pitämistä puheista on julkaisu vuodelta 2008 (Freedom & Responsibility. A Search for Harmony - Human Rights and Personal Dignity). Muualta maailmasta maininnan arvoinen teos on hollantilaisen Radboudin yliopiston 2010 koostama julkaisu, joka käsittelee monipuolisesti ortodoksisesta ihmisoikeuskäsitystä sekä ortodoksinen ja evankelis-luterilaisen kirkon dialogia aiheesta (Brüning & Zweerde 2010). Euroopan kirkkojen konferenssin julkaisema "Human Rights Training Manual" on puolestaan oiva pyrkimys tarjota yleiskristilliseltä pohjalta eri kirkkojen runsaista käytännön työn kokemuksista nousevaa materiaalia kaikkien kirkkojen tekemän ihmisoikeustyön tueksi esimerkiksi uusien työntekijöiden perehdyttämiseen (Kitanović 2012).

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokous julkaisi Kirkkojen maailmanneuvoston 1975 julkaiseman ihmisoikeusjulistuksen ja Luterilaisen maailmanliiton 1976 konsultaation sekä 1977 yleiskokouksen jälkeen suosituksensa kansainvälisen vastuun toimintalinjoista nimellä Rauha, kehitys, ihmisoikeudet. Siinä kuvataan lyhyesti kirkon ihmisoikeustyön lähtökohdat. Dokumentissa olevat kuusi kohtaa määrittävät evankelis-luterilaisen kirkon ihmisoikeuspolitiikkaa, mutta hyvin "ylätasoisesti", puuttumatta konkreettisen työn ohjeistamiseen. Lähtökohtien lisäksi asiakirjassa mainitaan, että vaikka kirkko ottaa huomioon Suomen ulkopolittisen linjan, se ei tarkoita, että siihen suhtauduttaisiin kriitikittömästi. (Karttunen

2017.) Yksi kuudesta lähtökohdasta on informoida valtiota kirkon tekemästä ihmisoikeustyöstä, mikä on jälleen ajankohtaista vuonna 2017, kun kirkkoa on syytetty kansalaistottelemattomuudesta muun muassa kirkkoturvaprosessien yhteydessä.

Ihmisoikeuksista keskusteleminen ei ole helppoa kirkon sisälläkään, vaikka ihmisoikeudet nivoutuvat oleellisesti kristilliseen arvomaailmaan. Tästä voisi esimerkkinä olla Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkohallituksen asettama Kirkon ihmisoikeuskysymysten neuvottelukunta KION. Sen tarkoituksena oli tuoda näkyväksi kirkon kantoja erilaisiin ihmisoikeusnäkökulmiin, ja niin se teki-kin. Sadinmaan (2015, 157) mukaan esimerkiksi hedelmöityshoitokeskustelu herätti voimakkaita reaktioita kirkon työntekijöissä. Tämä johti asioiden kärjistymiseen, minkä seurauksena KIONin toiminta on sisäisten jännitteiden takia vähitellen ajettu alas siksi, ettei ole haluttu lopulta ärsyttää ketään, ja siten aiheuttaa jäsenpakoa. Kirkon etiikkaa koskeva keskustelu onkin usein ristiriitaista, sillä toisaalta siltä odotetaan selviä normatiivisia kannanottoja, mutta samalla sitä myös arvostellaan siitä, etteivät sen näkemykset kohtaa nykyihmisen eettisen ajattelun ja todellisuuden kanssa. (Raunio 2007, 30, 32.) Sosiaalieettinen tehtävä kirkolla on kuitenkin olla palveleva rauhan ja oikeudenmukaisuuden yhteisö, joka pitää huolta heikommista, jotta myös muu maailma tietäisi, miltä oikeudenmukaisuus näyttää (Raunio 2007, 44).

3.3 Katsaus ekumeeniseen ihmisoikeustyöhön ja -teologiaan

Ihmisoikeuksien julistusta voidaan arvioida myös teologisesti. Työmme kannalta oleellista on viitata Euroopan kirkkojen konferenssiin, joka kokoaa anglikaanisten, protestanttisten, vanhakatolisten, luterilaisten ja ortodoksisten kirkkojen päättäjiä teologiseen dialogiin, sillä se pyrkii löytämään yhteisymmärrystä ihmisoikeuksien ja teologian välisestä suhteesta. (Suomen Ekumeeninen Neuvosto 2013.)

Kaikkia kristillisiä kirkkoja yhdistää ihmisarvoa määriteltäessä luomisteologia ja etenkin Genesis 1:27, joka ilmaisee Raamatun ihmiskäsityksen sekä ihmisen

suhteen Jumalaan seuraavasti: *“Jumala loi ihmisen kuvakseen, omaksi kuvakseen Hän hänet loi.”* Tähän pohjaten Jumalan luoman ihmisen ihmisarvon tulisi olla loukkaamaton uskonnosta riippumatta. Kymmenen käskyn kautta ihmisoikeudet saavat parikseen velvollisuudet, joiden on tarkoitus lopulta edesauttaa myös ihmisoikeuksien toteutumista. Usein ihmisoikeussopimusten näkökulma on yksilökeskeinen, mutta kristilliseltä pohjalta tarkasteltuna ne kytkeytyvät lähimmäisvelvollisuuksien kautta koko yhteisöön. Täten oikeudet toimivat viisaasti vain vuorovaikutuksessa vastuun kanssa. Kristillinen usko ja ihmisoikeuksien julistus eivät ole täysin yhteneväisiä, mutta inhimillisen toiminnan suuntaviivoina ja nimenomaan konkreettisenä toimintana ymmärrettyinä ihmisoikeudet myös lähenyvät kristillistä etiikkaa. (Heikka 2014, 64–66.)

Ihmisoikeuksissa kuvastuu Jumalan rakkaus kansaansa ja koko maailmaa kohtaan, erityisesti Kristuksen ylösnousemuksessa ja koko ihmiskunnan lunastuksessa. Tämä on juuri se pohja, jolta kristilliset kirkot sitoutuvat puolustamaan ihmisoikeuksia silloin, kun niitä poljetaan. Kirkkojen motivaatio kumpuaa siitä, että maapallo voi olla turvallinen paikka kaikille kansoille vasta sitten, kun syvimmat syyt sille, miksi ihmisoikeusloukkauksia tapahtuu, on saatu kitkettyä juuria myöten. Kirkon silmissä ihmisoikeudet eivät merkitse mitään, ellemmme ota huomioon ihmisen hengellistä ulottuvuutta ja pyhää vapauden lahjaa; sillä siinä on jokaisen, persoonallista Jumalan kuvaa itsessään kantavan ihmisen täyttymys. Tällöin ihmisen vapauden rajoittaminen tai riistäminen tarkoittaa hänen ihmisyytensä ytimen kieltämistä. (Kitanović 2012, 17.)

Kirkoilla ja kristillisillä yhteisöillä on yhteisöllinen vastuu varmistaa, että erityisesti vähemmistöjen yksilöllisiä ja yhteisöllisiä oikeuksia kunnioitetaan valtaapitävien taholta. Kirkkoja velvoittaa myös usko siihen, että ihmisoikeuksia ei voida käsitellä irrallaan rauhaan, oikeudenmukaisuuteen ja kehitykseen liittyvistä laajemmista teemoista, koska yksilötasolla toteutuvat oikeudet myötävaikuttavat yhteiskunnan rauhaan, oikeudenmukaisuuteen ja kehitykseen. (Kitanović 2012, 18.)

Tässä ajassa kiinni olevaa ihmisoikeusteologiaa toteuttanut Norjan kirkko lausuu virallisessa ihmisoikeusasiakirjassaan, että tänä päivänä ihmisoikeuksien hyväksi tehtävä työ on itsestään selvä kirkon velvollisuus. Tämä velvollisuus laaje-

nee kirkon ja seurakunnan sisäisestä toiminnasta siihen, miten kirkko vastaa ihmisoikeusrikkomuksiin yhteiskunnassa, ja miten se parhaiten pystyy edistämään ja suojelemaan ihmisoikeuksia. Moraalisen velvollisuuden kantajana kirkko puhuu sorrettujen puolesta, jotta tarvittavat muutokset saadaan aikaan ja päätöksentekijät edesvastuuseen epäoikeudenmukaisista toimista. (Den Norske Kirke 2014, 32, 36.)

3.4 Sorrettuja puolustava vapautuksen teologia

Koko kristinusko alkoi vastarintaliikkeestä, jonka johtohahmo oli Jeesus. Radikaali muutosvoima jatkoi kasvuaan alkuseurakunnan uidessa vastavirtaan Rooman valtakunnan aikaan vallinneessa maailmanjärjestyksessä. (Hagman 2016, 13.) Vastarintaan ja taisteluun ihmisoikeuksien puolesta pohjaa myös 1960-luvulla latinalaisessa Amerikassa syntynyt vapautuksen teologia, jonka keskeinen lähtökohta on asettaa sorretut etusijalle kaikessa kirkon elämässä; ilman yhteyttä heihin kirkon sanoma jää vaille pohjaa. Vapautuksen teologi Jon Sobrinon mukaan vaino ja sorto jopa auttavat kirkkoa löytämään todellisen olemuksensa (Vuola 1991, 114).

Vapautuksen teologian isänä pidetty Gustavo Gutiérrez määritteli teologian kriittisenä reflektiona ja asenteena sitä todellisuutta kohtaan, joka meille näyttäytyy, tarkoittaen alun perin latinalaisen Amerikan ja kolmannen maailman yhteiskunnallista todellisuutta. Tämä todellisuus haastaa kristityt puntaroimaan uskonsa ja kohtaamansa todellisuuden välistä suhdetta ja siltä pohjalta ajamaan muutosta. Juuri sitoutuneisuus tähän muutokseen on se, mitä vapautuksen teologian praxiksella tarkoitetaan. (Vuola 1997, 50.) Vapautuksen teologian toteuttamisessa olennaista on juuri teorian ja praxiksen saumaton vuoropuhelu. Gutierrez määritteli praxiksen tietoiseksi inhimilliseksi toiminnaksi, jolle on luonteenomaista poliittinen toiminta, ja joka vaikuttaa taloudellisiin ja sosiokulttuurisiin rakenteisiin. Tavoitteena toiminnalla on historiallinen vapauttava transformaatio, eikä se aina toteudu ilman konfliktia. (Vuola 1997, 51–52.) Vapautuksen teologian mukaan kirkon tulee haastaa länsimaisen teologisen ajattelun universalisuus ja nähdä sorrettujen kamppailu omanaan, koska köyhissä ja poljetuissa Kristus on jo salatulla

tavalla läsnä. (Saraneva 1991, 11, 21, 28.) Vapautuksen teologeille yhteistä onkin ajatus Jumalasta köyhien Jumalana, jonka olemus on rakkaus. Tämän rakkauden kohteena ovat epäoikeudenmukaisuudesta kärsivät, joilla ei ole ansioita joilla he voisivat tähän rakkauteen vastata. (Vuola 1991, 73.)

Hengellinen kokemus Herrasta sorrettujen välityksellä ja sitoutuminen heidän vapauttamiseensa tarkoittaa samalla sitoutumista rakkauteen ja palveluun ennen teologiaa. Vapautuksen teologian toimintamallin kolme periaatetta ovatkin osuvasti näkeminen, arvioiminen ja toiminta. Yhteiskunnan rakenteiden muuttamista tavoiteltaessa siihen liittyvä oikeudenmukaisuuden haaste pitää ensin saada näkyvämmäksi. Vapautuksen teologia korostaakin teologian ja eri tieteiden, erityisesti yhteiskuntatieteiden vuorovaikutusta yhteiskunnallisen tilanteen analyysissä. (Saraneva 1991, 116–118.) Vapautuksen teologia on teologian tohtori Tapio Saranevan (1991, 11, 69) mukaan koko teologisen ajattelun uudelleenarviointia ja vaatii toimiakseen toisenlaista perspektiiviä lähes kaikkeen kirkon elämään. On selvää, että eläessään tällä tavoin sanomaansa todeksi kirkko kohtaa väistämättä konflikteja.

Vapautuksen teologiasta on jatkokehitetty erilaisia paikallisia versioita ympäri maailmaa. Saksalainen Dorothee Sölle sovelsi 1980-luvulla siitä länsimaille suunnatun version, jota hän alkoi kutsua poliittiseksi rakkauden teologiaksi. (Päivänsalo 2011, 213.) Söllellä oli tarve kehittää uusi poliittinen, saksalainen teologia holokaustin esiin tuoman kristillisyyden moraalisen epäonnistumisen jälkeen. Sölle sai inspiraatiota niin perinteisestä kristillisestä ajattelusta, filosofiasta ja kirjallisuudesta kuin yhteiskuntatieteistäkin. Myös Söllen aika vastarintaliikkeiden parissa Yhdysvalloissa vaikutti teologian muotoutumiseen. Sölle pyrki runollisella vapautuksen teologiallaan pääsemään yli systemaattisen teologian ja kristillisen etiikan välisestä yleisestä erottelusta ja hylkäsi lisäksi turhan jaottelun henkilökohtaisen, poliittisen ja akateemisen pohdinnan välillä. Poliittisen aktivismin, rukouksen ja runouden yhdistäminen auttoi Sölleä tulkitsemaan evankeliumia elävästi ja aikaamme sopivasti. (Pinnock 2003, 4, 7, 12.)

Sölle on Raamatun runouden tulkki, joka muistuttaa meille, että Raamattu on jo kuollut, jos se nähdään vain tarinana menneistä ajoista. Söllen mukaan spirituali-

teetti on täysin hedelmätöntä, ellei se johda meitä maailmaa muuttavaan toimintaan. Pyhä Henki antaa meille tätä varten voimia katsoa totuutta silmästä silmään, näkemään sen rumuuden, ottamaan askeleen tuntemattomaan ja nousemaan tietoiseen vastarintaan sortoa vastaan. (Schottroff 2003, 51 & Barstow 2003, 189–191.)

Sölle kysyi jo 1980-luvulla teologiallaan, mitä tämän päivän kristittynä olo tarkoittaa. Valitsemme kiltin, kuuliaisuuden perinteen vai vastarinnan? Sölle ehdottaa, että kuuliaisuuden torjunnan tulisi todellisuudessa olla koko kristityn elämän ytimessä. Käsitteensä hän perustaa siihen, että Jumalankin hienoin ominaisuus on nimenomaan oikeudenmukaisuus, eikä hieno, mutta sokea voima. Tilalle hän tarjoaa mielikuvitusta, jolla murretaan muureja ja johon meidän tulisi pohjata moraalinme lammasmaisen kuuliaisuuden sijaan. (Heyward 2003, 229–230.) Söllen mukaan todellinen usko ei ole apaattista vaan poliittista, keskittyy enemmän toimintaan kuin selittelyyn, ja hyödyntää hengellisiä lähteitä kanavoimaan ja haastamaan epäoikeudenmukaisuuksia. Mystisestä uskostaan rohkaisua saava aktivisti toteuttaa lopulta Jumalan rakkautta, joka muuttuu meissä todelliseksi, parantavaksi voimaksi. (Pinnock 2003, 9–10 & Barstow 2003, 196.)

Argentiinalainen sosiaaliteoreetikko ja vapautuksen teologi Ivan Petrella esittää, että tänä päivänä monet ajattelevat vapautuksen teologian kuolleen, tai ainakin menettäneen merkityksensä, sillä siitä on konkreettisten tekojen sijaan tullut pelkkää akateemista puhetta, mikä ei auta rajoittavista tekijöistä vapautumiseen. (Petrella 2006, ix, 11.) Petrella näkee päivitetyn, elävän vapautuksen teologian kehittymisen esteenä olevan ajan saatossa jo liiankin vakiintuneet ajattelutavat kapitalismista, yhteiskunnasta ja itse vapautuksen teologian opeista. (Petrella 2006, 93). Hän onkin kuvannut, että tämän päivän vapautuksen teologiaa toteutetaan siellä, missä se soluttautuu vahvemmin mukaan politiikan ja talousmaailman kentille, löytää uudelleen oman itsevarmuutensa ja uskaltaa kääntyä rohkeasti ulospäin nykyisestä akateemisesta sisäpiiristään. Toimivia poliittisia ja taloudellisia mahdollisuuksia luova poikkitieteellinen teologi osaa siis käyttää apunaan taloustieteitä, lakeja ja sosiologiaa. Muutenkin kuin vain oppikirjoissa tai akateemisessa keskustelussa elävä vapautuksen teologian henki inspiroi parhaimmillaan kehittämään uusia toimintamuotoja ihmisten parissa, ja näkyy esimerkiksi mielenilmauksissa. (Petrella 2006, 144, 149.)

Vaikka vapautuksen teologian juuret ovat kaukana meidän kulttuuristamme, ovat pakolaisuuden takia sorrettujen, vainottujen, kuolemaa ja väkivaltaa pakenevien ongelmat meidän ovellamme, eivätkä tule poistumaan. Siksi vapautuksen teologian tarjoama näkökulma on kristittyjen ja suomalaisen kirkon kannalta todella ajankohtainen. Samoin se on pätevä tarkastelu- ja toimintametodi myös suomalaisen yhteiskunnan syrjäytyneiden ja ylipäätään heikossa asemassa olevien tilanteen ymmärtämiseen.

4 IHMISOIKEUSTEOLOGIA JA SEN HAASTEET SUOMESSA 2017

Pääsimme omakohtaisesti kokemaan, miltä ihmisoikeusteologia näyttää Suomessa vuonna 2017, kun lähdimme Oulunkylän evankelis-luterilaisen seurakunnan monikulttuurisesta työstä vastaavan papin Marjaana Toiviaisen inspiroimana ja kutsumana tukemaan turvapaikanhakijoita. Näimme ja koimme, kuinka maahanmuuttovastaisuus painoi jo valmiiksi traumatisoituneita ihmisiä. Ilmiön keskellä oleminen osoitti varsin konkreettisesti myös sen, että työtä tekevä voi joutua uhatuksi eri tavoin, turvapaikanhakijoista puhumattakaan.

Kirkon tekemän ihmisoikeustyön haasteista puhuttaessa vihapuhe ja kirkon osakseen saama arvostelu näyttäytyivät meille henkilökohtaisesti ja ymmärsimme pian myös päätöksenteon ja median vaikutuksen yleiseen asenneilmapiiriin. Ihmisten vierellä kulkeminen jo itsessään on rankkaa, puhumattakaan jos työhön kohdistuu ylimääräistä painetta, kuten pelkoa turvallisuudesta tai jopa hengenvaarasta. Kokemuksemme mukaan keskustelu aiheesta on usein myös seurakuntien sisällä polarisoitunutta, ja kristillisestä perinteestä huolimatta niin seurakuntalaisilla kuin työntekijöilläkin on eriäviä mielipiteitä aiheesta. Tarpeemme tehdä jotakin konkreettista myös asiasta keskustelua helpottaaksemme oli kipinä tämän opinnäytetyön syntymiselle.

4.1 Helsingin Rautatientorin Right to Live -mielenilmaus

Ihmisoikeusteologia sai vuoden 2017 aikana Helsingissä uudenlaisen ja elävän toimintakentän turvapaikanhakijoiden ympärivuorokautisesta Right to Live -mielenilmauksesta, joka alkoi Kiasman edustalla turvapaikanhakijoiden omasta aloitteesta 10.2.2017 protestina Suomen hallituksen ja viranomaisten systemaattiselle turvapaikanhakijoiden aseman heikentämiselle. Helsingin Rautatientorille mielenilmaus siirtyi 16.2.2017. Mielenilmaus oli sikäli merkittävä esiintulo, että turvapaikanhakijoiden lähtömaissa oikeutta mielen osoittamiseen ei yleensä ole. Mielenilmauksella kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet hakivat huomiota epäoikeudenmukaiselle kohtelulle ja pyrkivät vaikuttamaan asioihin saadakseen

Suomen viranomaiset lopettamaan pakkopalautukset vaarallisille alueille, sekä kunnioittamaan lasten ja ihmisoikeuksia. (Right To Live 27.2.2017.)

Turvapaikanhakijoiden itsensä tekemä lehtinen esittää kuusi kohtaa asian taustoitukseksi:

1. Maahanmuuttovirasto on käyttänyt turvapaikkapuhutteluissa epäpätevää henkilökuntaa ja epäpäteviä tulkkeja. Hakijoiden kaikki turvapaikkaperusteet eivät ole tulleet esille puhutteluissa.
2. Kielteisistä turvapaikkapäätöksistä on mahdollista valittaa, mutta koska oikeusapu on ollut monissa tapauksissa puutteellista, samat virheet toistuvat myös valitusprosesseissa. Turvapaikanhakijoiden oikeutta oikeusapuun on myös merkittävästi kavennettu laissa. Lakimies ei enää ole paikalla turvapaikkapuhuttelussa. Valitusaikaa virheellisestä päätöksestä on merkittävästi lyhennetty.
3. Turvapaikkapäätösten perusteena käytetyt maatietoraportit perustuvat vanhentuneisiin tietoihin, eivätkä ole yhteneviä YK:n raporttien kanssa. Tämä on johtanut virheellisiin turvapaikkapäätöksiin, jotka vaarantavat turvapaikanhakijoiden hengen.
4. Virheellisistä turvapaikkapäätöksistä johtuen Suomi pakkopalauttaa tällä hetkellä ihmisiä hengenvaarallisiin oloihin. Afganistan ja Irak eivät ole turvallisia maita, eikä maansisäinen pako ole ratkaisu turvapaikanhakijoille.
5. Ihmiset poistetaan vastaanottokeskuksista ennen korkeimman oikeusasteen päätöstä. Perustuslain mukaan välttämätön toimeentulo ja huolenpito kuuluvat kaikille. Monet kunnat eivät kuitenkaan järjestä tarvittavaa suojaa ja palveluita.
6. Maahanmuuttovirasto vaikeuttaa paperittomien mahdollisuuksia asemansa laillistamiseen työn tai opiskelujen kautta vaatimalla passia myös tapauksissa, joissa ihmiset eivät voi saada sitä kotimaastaan.

Samana lehtisen toisella puolella kerrotaan mielenilmauksella ajettavat neljä vaatimusta:

1. Turvapaikanhakijoiden oikeusturva on taattava.
2. Virheelliset turvapaikkapäätökset on käsiteltävä uudelleen.
3. Seis pakkopalautuksille, kunnes virheelliset turvapaikkapäätökset on käsitelty uudelleen.
4. Ihmisiä, etenkin perheitä, ei saa poistaa vastaanottokeskuksista ilman, että heille on järjestetty majoitus ja välttämätön toimeentulo.

Kevään ja kesän 2017 ilmapiirin ymmärtämisen kannalta on mainittava, että Right to Live-mielenilmaus sai helmikuussa Helsingin Rautatien torin toiselle puolelle

seurakseen myös maahanmuuttovastaisen Suomi Ensin -kansanliikkeen mielenosoitusleirin. Poliisi purki leirin 26.6.2017, koska siitä oli aiheutunut välitöntä vaaraa ihmisten turvallisuudelle. Right to Live -mielenilmaus sai kuitenkin jatkaa paikalla, koska sen osalta kaikki oli sujunut rauhallisesti. (Kröger 2017.) Myös Right to Live -mielenilmaus purettiin kuitenkin 30.6.2017 poliisin määräyksestä yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi. Tässä vaiheessa mielenilmaus oli kestänyt yhteensä 141 vuorokautta. Poliisin ja Helsingin kaupungin kanssa neuvotelleet turvapaikanhakijat jatkoivat edelleen mielenilmaustaan, mutta siirtyivät takaisin Kiasman edustalle, rajoittaen mielenilmauksen toiminnan vain päiväsaikaan toteutettavaksi. (Haavisto & Hanhinen 2017.)

Henkilökohtaisen kokemuksemme perusteella mielenilmauksessa toimivat kirkon työntekijät ovat vapautuksen teologian hengen mukaisesti olleet turvapaikanhakijoiden tukijoina mielenilmauksen aikana monin eri tavoin; keskusteluapuna, lääkəriavun turvaamisessa, uuspaperittomien majoittamisessa yksityiskodeissa, kielikoulutuksen järjestämisessä tai vaikkapa mielenilmauksen tarvikehuollossa. Kirkon työntekijät ovat olleet vahvasti mukana myös median ja päättäjien kontaktinnissa, sekä auttaneet työpaikkojen etsimisessä ja virallisten lomakkeiden täyttämässä. Vapautuksen teologian näkökulmasta työssä ja sen tekijöissä toteutui Jeesuksen toiminnan esimerkin seuraaminen konkreettisella tavalla; hänenkin toimintansa vaikutti poliittis-yhteiskunnallisiin rakenteisiin, ja pyrki murtaamaan yhteiskunnallisia raja-aitoja kieltäytyessään tunnustamaan lähimmäisten ja ei-lähimmäisten, ulkomaalaisten ja eriuskoisten, puhtaiden ja epäpuhtaiden, lakia tuntevien ja oppimattoman kansan erottelua (Saraneva 1991, 41).

Mielenilmauksessa aktiivisesti mukana olleilta itseltään kysyttäessä erityiseksi koettiin uudenlaisen yhteisöllisyyden luominen suomalaisten ja turvapaikanhakijoiden välille. Suomalaiset osallistujat ovat oppineet paljon vieraanvaraisuudesta, vahvuudesta, rohkeudesta ja solidaarisuudesta. Uusia ystävyys- ja perhesuhteita on muodostettu. Mielenilmauksella on saatu aktivoitua suomalaista kansalaisyhteiskuntaa ja herätetty ihmisten tietoisuutta turvapaikkapolitiikan ongelmakohdista. Asian puolesta aktiivisesti toimineet suomalaiset ja turvapaikanhakijat tapasivat lukuisia päättäjiä ja antoivat lausuntoja laajalti eri medioissa. Kevään 2017 kuluessa keskustelussa päästiin syvemmälle ja saatiin tuotua esille suomalaisen yhteiskunnan ongelmia esimerkiksi terveydenhuollon ja asumisen saralla.

Vaikutustyö on jatkunut siitä saakka ja tulee varmasti löytämään vielä uusiakin uomia. Kirkon työntekijät elivät näkemällä, arvioimalla ja toimimalla onnistuneesti todeksi vapautuksen teologian toimintamallin kolmea tärkeintä periaatetta (ks. Saraneva 1991, 116).

4.2 Asenneilmapiiristä ja median vaikutuksesta

Vapautuksen teologian hengessä toteutettu ihmisoikeustyö ei ole jäänyt myöskään suomalaiselta medialta huomaamatta. Uskonnollisen aktiivisuuden väheneemisestä huolimatta on uskonto maamme medioissa esillä entistä enemmän ja uskonnollisiin asioihin viittaaminen on selvästi lisääntynyt. Uskonnon uutisointiin erikoistuneet toimittajat ovat tänä päivänä kuitenkin harvassa ja täten siitä kirjoitettavien uskonnollinen lukutaito on jo lähtökohtaisesti haaste. On selvää, että myös medioiden omat, laajemmat linjavedot vaikuttavat suuresti uskonnoista uutisoinnin laatuun. Näin media osaltaan myös hallitsee uskonnollisista aiheista käytävää keskustelua. Konflikteihin keskittyvä uutisointi tuo eniten lukijoita ja lisää kommentoinnin määrää, mutta lukijoiden houkuttelun toivossa toimittaja saattaa eksyä provokatiivisemmän kirjoittamisen suuntaan kuin olisi eettisesti oikein. (Taira 2015, 185, 188–190.)

Puolueetonta uutisointia uuspaperittomien parissa työskennelleistä kirkon työntekijöistä kaipaavalle kriittinen lukutaito on erityisesti tarpeen, sillä aihe on kuohtanut laajalti valtamediassa. Uutisointi on ollut osittain vahvasti mielipiteiden sävyttämää vastakkainasettelujen journalismia. Tästä hyvä esimerkki kuluneen vuoden tapahtumien osalta oli maamme suurimpiin kuuluvan uutismedia Ilta-Sanomien päätoimittaja Ulla Appelsin, joka niitti maahanmuuttokriittisillä mielipiteillään suosiota oikeistopopulistien keskuudessa. Imagen toimittaja Ilkka Karisto (2017) kuvaa, kuinka äärimmäisen mustavalkoisen arvomaailman omaavaksi, punavihreitä maailmanparantajia inhoavaksi isänmaan ystäväksikin artikkelissa luonnehdittu Appelsin ei pelkää tuoda näkemyksiään julki. Merkittäväksi tilanteen teki Kariston mukaan se, että Appelsinin arvokonservatiiviset yhteiskunnalliset mielipiteet näkyivät selvästi Ilta-Sanomien koko toimituksellisessa linjassa.

Uudempi, viime vuosina merkittävästi kasvanut mielipidevaikuttamisen ja samalla bisneksen muoto on vale uutisten tehtäily. Provosoivassa mielessä kirjoitetut jutut kuohuttavat ja leviävät helposti sosiaalisessa mediassa. Kirkon työntekijät ovat joutuneet etenkin Ilja Janitskinin Barcelonasta käsin pyörittämien vihasivustojen hampaisiin. Janitskinia on epäilty muun muassa perättömien ja vääristelyjen juttujen julkaisusta, törkeästä kiihottamisesta kansanryhmää vastaan, salassapitorikoksesta ja törkeästä kunnianloukkauksesta, ja hänestä tehtiin kansainvälinen pidätysmääräys. (Vehkoo 2017.) Rasistisen, maahanmuuttovastaisen sekä islamofobisen agendan levittämisen lisäksi vihasivuston edustajat ovat provosointimielessä esiintyneet toimittajina väärennettyjen pressikorttien turvin. Journalistiliitto tuomitsee toiminnan ja pitää sitä eettisesti ongelmallisena. (Kilpeläinen 2017.)

Karua kieltä aikamme asenneilmapiirin koventumisesta ja ristiriitaisuudesta kertoo julkisuuteen Long Playn artikkelin muodossa vuotanut tieto suljetusta poliisien Facebook-ryhmästä, jossa poliisien keskustelu on avoimen rasistista. Myös valtakunnallisen Internetin vihapuhetutkintaryhmän tutkinnanjohtajana työskennellyt rikoskomisario Marko Forss toimi kyseenalaisen ryhmän moderaattorina. Kohu sai aikaan erimielisyyttä poliisin sananvapauden rajoista; Forss kommentoi Long Playlle näkevänsä toiminnan ryhmässä tapahtuneen vapaa-ajalla, ei viran puolesta. Poliisihallituksen ja poliisilain mukaan poliisilla on kuitenkin rajoitettu sananvapaus, joka velvoittaa tätä käyttäytymään myös vapaa-ajalla niin, ettei toiminta vaaranna yleistä luottamusta poliisiin. (Pietarinen 2017 & YLE uutiset. Kotimaa 2017.)

4.3 Vihapuhe ja kirkot

Poliisi määrittelee vihapuheen Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen (R 97 20) mukaisesti sellaisiksi ilmaisumuodoiksi, jotka *“levittävät, lietsovat, edistävät tai oikeuttavat etnistä vihaa, ulkomaalaisvastaisuutta, antisemitismiä tai muuta vihaa, joka pohjaa suvaitsemattomuuteen.”* Poliisin vuosittain julkaisema viharikosselvitys kertoo, että viharikokset ovat lisääntyneet huomattavasti vuodesta 2015 alkaen. Myös vihapuheesta saatujen rangaistusten määrä on lähtenyt kovaan nousuun. On poliisin tehtävä puuttua kaikkiin tietoon tulleisiin epäilyihin

viharikoksiin ja edellytysten täytyessä toimittaa esitutkinta. (Poliisi. Viharikos ja vihapuhe.) Myös Suomen ihmisoikeustilannetta 3.5.2017 tarkastelleessa YK:n ihmisoikeusneuvoston yhteydessä pidetyssä maatarkastelussa arvioitiin vihapuhe yhdeksi Suomen näkyvimmistä ongelmista tällä hetkellä. Lisäksi epäkohtia nähtiin turvapaikanhakijoiden oikeuksien toteutumisessa. (UNRIC 2017.)

Kirkkoa sekä sen työntekijöitä on uuspaperittomien auttamiseen liittyvissä kysymyksissä arvosteltu kansalaistottelemattomuudesta (esim. Seppälä 2017). Jyväskylän yliopiston kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaalissa kansalaistottelemattomuus on määritelty avoimeksi ja julkisuushakuiseksi toiminnaksi, jossa erityisesti moraalisiin perusteisiin vedoten rikotaan lakia, tai siihen perustuvaa määrystä, jonkin epäoikeudenmukaiseksi koetun asian korjaamiseksi. Sekä kirkossa, että laajemmassa, eri medioissa käytävässä yhteiskunnallisessa keskustelussa ollaan erimielisiä siitä, saako kirkon työntekijä arvostella lakia tai jopa vastustaa sitä.

Keskusteluilmapiirin kärjistyminen turvapaikanhakijoiden pakkopalautuksiin liittyneiden mielenosoitusten jälkeen sai myös piispa Irja Askolan ja Helsingin evankelis-luterilaisten seurakuntien 21 kirkkoherran ottamaan kantaa vihapuheeseen ja kirkon työntekijöiden näkyvään läsnäoloon mielenosoituksissa. He julkaisivat yhdessä kannanoton muistuttaen, etteivät ennakkoluulot hälväne huhuja levittämällä, tai asioita kärjistämällä. Kannanotossa painotettiin, että vihapuhe on syntiä, ja sille pitää asettaa rajat, toisin kuin ihmisten keskinäiselle kohtaamiselle. He myös korostivat, että kirkon työntekijöillä on oikeus sanan- ja mielipiteenvapautteen, joka voi ilmetä myös kritiikkinä yhteiskunnassa tehtyjä päätöksiä ja kovia arvoja kohtaan. Heidän mielestään maahanmuuttopolitiikkaa on kiristetty inhimilliseen hätään vastaamisen kustannuksella, vaikka lähimmäisyyden kuuluisi olla jakamatonta. Kukaan ei heidän mielestään voi olla laitton, eikä kenenkään auttamisenkaan voi täten olla laitonta. (Helsingin Seurakunnat 2017.)

Turvapaikanhakijoiden parissa työskentelevät kirkon työntekijät ovat kohdanneet aiempaa raaempaa vihapuhetta, jossa raiskaus- ja tappouhkauksia siivittävät siitaatit Raamatusta. Työntekijät kuvaavat pelkäävänsä ajoittain jopa henkensä puolesta. Kotoutumisen tukena työtään tekeviä kirkollisia työntekijöitä kohtaan

hyökkääminen on kuitenkin myös kirkkoon kohdistuva hyökkäys, koska yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen on osa heidän työnkuvaansa. Tällaista toimintaa on ollut muun muassa pääkaupunkiseudun kirkkojen jumalanpalveluksissa kielteisten turvapaikkapäätösten ääneen lukeminen. (Aalto 2017.) Kyseisestä kannanotosta loukkaantui maahanmuuttokriitikoiden lisäksi myös sisäministeriön kansliapäällikkö Päivi Nerg, joka koki kirkon ylittäneen rajan ottamalla kantaa asioihin, jotka eivät hänen mielestään millään tavalla kuuluisi kirkolle (Schauman 2017, 34–35).

Evankelis-luterilainen kirkko on ottanut seurakuntien työntekijöihin ja vapaaehtoiisiin kohdistuneen uhkailun vakavasti ja koonnut julkiset ohjeet siihen, miten toimia vihapuhetta kohdattuaan. Yhteydenottoa poliisille ja rikosilmoituksen tekoa suositellaan aina, kun on saanut osakseen uhkailua, ja lisäksi kyseiset tilanteet pyydetään raportoimaan kirkkohallitukseen. Toisaalta ohjeet suosittavat sietämään kirkkoon kohdistuvaa kritiikkiä ja vastaamaan arvostelijoille ystävällisesti. Uhkaaviin viesteihin ohjeet eivät kuitenkaan kehota vastaamaan lainkaan. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko.)

5 PRODUKTIN TOTEUTUS

Tämä opinnäytetyö on koottu selonteko viiden kirkon ihmisoikeustyötä puolustavan teesin synnystä. Kirjallinen raporttiosuus avaa verkkosivua perusteellisemmin sitä, mihin kaikki todella pohjautuu. Raporttiin kerättiin taustatietoa turvapaikanhakijoiden kiristyneeseen tilanteeseen johtaneista syistä niin runsaasta yhteiskunnallisesta keskustelusta, kuin turvapaikanhakijoiden parissa vahvasti vaikuttaneilta yksilöiltäkin. Hyödynsimme myös tieteellistä ja ammattikirjallisuutta sekä ajankohtaisia artikkeleita ja uutiskatsauksia, mediaa monipuolisesti hyödyntäen.

Vapautuksen teologian ja etnografisen työotteen hengessä olimme myös itse mukana Right to Live -mielenilmauksen konkreettisessa toiminnassa sekä tarkkailen että osallistuen. Osallistumiseen ja havainnointiin perustuva selonteko kertoo aina henkilökohtaisesta vuorovaikutuksesta, jolloin henkilökohtaisen otteen säilyttäminen myös tässä työssä on perusteltua. Grönfors (2015, 160) esittää, että tutkijan roolin sijaan on mahdollista omaksua ennemminkin tulkin rooli ja täten tulkata ilmiötä niin analyyttisen kuin omakohtaisen kokemuksenkin kautta. Osallistavan ja tutkivan kehittämisen oppaassa suositetaan keskittymään prosessin kuvaamisessa niihin asioihin, jotka ovat lopputuloksen kannalta oleellisimpia (Alavaikko & Suikkala 2016). Tämän opinnäytetyön pääpaino on itse produktissa, joten raportin osuus jää väistämättä pienemmäksi kuin perinteisessä tutkimuspainotteisessa työssä. Raporttiosuus kertoo kuitenkin teesien syntyyn vaikuttaneista yhteiskunnallisista tapahtumista ja teologisesta taustasta kattavasti. Myös eri työvaiheet raportoidaan juuri niin perusteellisesti, kuin se osallistujien anonymiteettiä varjellen on mahdollista.

5.1 Tiedonkeruu ja haastateltavien valinta

Maallisella medialla on tänä päivänä entistä merkittävämpi rooli uskontotieteessä osana uskonnon keskeistä toimintaympäristöä ja samalla sillä on jatkuvasti kasvava valta uskonnollisiin yhteisöihin. Keskustelu uskonnon rooleista ja rajoista yhteiskunnassa tapahtuu paljolti median välityksellä, joten oleellisena aineistona

aikamme uskontodiskurssin tarkasteluun voidaan pitää mediakeskusteluja ja -artikkeleita. (Taira 2015, 12, 36–37.) Siksi seurasimme läpi kevään ja kesän 2017 ilmiöstä uutisointia ja siitä käytävää keskustelua sosiaalisessa mediassa. Työn etenemisen kannalta oleellista taustatietoa kerättiin siis laajemminkin kuin mitä tämän opinnäytteen lähteisiin valikoitui. Aktiivinen tiedon kerääminen lopetettiin elokuuhun 2017, koska laajuus alkoi olla opinnäytetyöksi jo liiankin kattavaa. Muutamia aiheen kannalta oleellisia lähteitä on tosin ohjaajamme suosituksesta lisätty työhön vielä myöhemmin.

Vapautuksen teologian ja osallistavan otteen hengessä tiedonkeruuta toteutettiin myös crowdsourcingin, eli joukkoistamisen avulla. Joukkoistaminen kuvaa verkossa tapahtuvaa ongelmanratkaisu- ja tuotantomallia, jossa rajattua tehtävää varten kerätään ja tuotetaan uusia näkökulmia. Oleellista on, että mukaan valitun yhteisön osaamista ja käytännön kokemusta hyödynnetään ehdotusten jalostamisessa toimivammiksi. (Wolfenstein 2016, 126, 143.) Mallin tavoitteena on tiedon keräämisen lisäksi luoda yhteisöllisyyttä ja vastata siihen, mitä mukana oleva joukko itse haluaa. Isoin haaste joukkoistamisessa onkin sen yleisön tunteminen, jota haluaa osallistaa. Joukkoistamista on osuvasti kuvailtu eräänlaisena taiteenlajina, sillä toimivien vuorovaikutusmuotojen valinta vaatii luovuutta, kuten myös sen ymmärtäminen, mikä osallistujia inspiroi. (Wolfenstein 2016, 127–128.)

Hyödynsimme joukkoistamista Helsingin Rautatientorin mielenilmauksessa vahvasti mukana työskennelleiden evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon työntekijöiden parissa, kun kutsuimme heidät mukaan jakamaan näkemyksiään kirkon ihmisoikeustyöstä verkkosovellus Padletin avulla kesäkuussa 2017 heti opinnäytetyömme kirjoitusvaiheen aluksi. Keräsimme keskustelulla pohjatietoa kirkkojen työntekijöiden omista motiiveista toiminnalleen. Tätä tietoa hyödynnettiin myöhemmässä vaiheessa itse teesejä luotaessa.

Erilaisten sovellusten vertailun ja testauksen jälkeen Padlet osoittautui parhaaksi vaihtoehdoksi keskustelualustalle moniin tarkoituksiin muunneltavissa olevan luonteensa vuoksi. Padlet mahdollistaa erilaisten materiaalien tekemisen ja jakamisen, sekä useiden osallistujien välisen ajatustenvaihdon. Sen valintaa puolsi

lisäksi sovelluksen helppo käytettävyys, selkeä ulkoasu ja sen muunneltavuus, tarvittava osallistujien yksityisyyden suoja, turvallisen yhteyden takuu sekä toimiva skaalautuvuus eri laitteilla. (Padlet.)

Padlet-tiedonkeruuseen kutsuttavat kirkon työntekijät valittiin sillä perusteella, että he olivat konkreettisesti osallistuneet Helsingin Rautatientorin mielenilmauksessa tehtyyn yhteiskunnalliseen diakoniatyöhön. Heidän kokemuksensa ja näkemyksensä auttamistyön teologisista perusteista nimenomaan Right to Live -ilmiön parissa oli sitä ydintä, jota muodostettavissa teeseissä haluttiin hyödyntää. Suomen Ekumeenisen Neuvoston kautta olisimme saaneet yhteyden kaikkiin Suomen diakoniatyöntekijöihin – olihan mielenilmauksia muissakin kaupungeissa – mutta materiaali olisi ollut työmme kannalta liian laaja, eikä se olisi kohdistunut enää siihen ilmiöön, johon olimme rajanneet työmme. Rajaamalla tarkasti tiedonkeruuseen osallistujat takasimme sen, että saimme omakohtaista ja nimenomaan tähän ilmiöön liittyvää näkemystä.

Koska Right to Live -ilmiön parissa työskenteli rinta rinnan sekä evankelis-luterilaisen että ortodoksisen kirkon työntekijöitä, oli luontevaa, että vastaamaan kutsuttiin kummankin tahon aktiivisia edustajia. Rajausta oli perusteltu myös siksi, että tätä opinnäytetyötä oli tekemässä juuri evankelis-luterilainen ja ortodoksi. Aivan aluksi pohdimme, tulisiko mukaan kutsua vielä muidenkin kirkkokuntien edustajia, ja selvitimme eri suuntia edustavia henkilöitä, jotka olivat olleet mukana mielenilmauksessa. Lopulta koimme kuitenkin voivamme perustella vain omien kirkkojemme toimintaa. Näin aihe rajautui myös käytettävän aineiston kannalta järkevästi. Rajausta diakoniatyöntekijöihin ja pappeihin emme kokeneet aiheelliseksi tehdä, sillä sitä ei tehty itse mielenilmauksessakaan, vaan työntekijät toimivat rinta rinnan, vailla turhia titteleitä.

Työelämäyhteistyötahomme Marjaana Toiviainen auttoi meitä nimeämällä myös sellaisia kirkkojen työntekijöitä, joita emme itse olleet tavanneet paikan päällä Right to Live -mielenilmauksessa, koska työtä tehtiin vuoroissa. Katsoimme saaneemme hyvän otoksen, kun vastaamaan kutsutuissa oli 15 sellaista kirkkojen työntekijää, joilla oli ollut oleellinen rooli toiminnassa. Heille kaikille lähetettiin

henkilökohtainen sähköpostikutsu tarkoitusta varten avaamallemme Padlet-alueelle ohjeineen, ja annoimme osallistujille viikon aikaa keskustella sovelluksessa. Koska viikon jälkeen vaikutti siltä, että vastaajia ei ollut ehtinyt käydä kovin montaa, kaikille keskustelijoille lähetettiin vielä toinen, henkilökohtainen kutsuviesti. Keskustelumahdollisuutta jatkettiin seuraavan viikon ajan, eli yhteensä keskusteluun pystyi osallistumaan kahden viikon ajan. Jatkoaika poikikin kaksin verroin runsaamman keskustelun, mikä oli hyvä asia lopputuloksen kannalta.

Eri verkkomediaoilla on ollut suuri rooli ilmiöstä keskusteltaessa. Siksi oli mielekästä kytkeä tämän työn sisältö vahvasti verkkoon ja sen suomiin mahdollisuuksiin, kuten sosiaaliseen mediaan ja sitä hyödyntävään Padlet-sovellukseen. Perkkilän ja Vallin (2015, 116–117) mukaan ajallemme on tyypillistä, että sosiaalista mediaa käytetään niin aineistonkeruun kuin vuorovaikutuksenkin välineenä. Tällöin se on osaltaan sekä ilmiölle oleellisen tiedon synty- että käyttökonteksti (Perkkilä & Valli, 2015, 119). Padlettiin luodun keskustelun alueen ulkoasulla ja helppokäyttöisyydellä haluttiin edesauttaa matalan kynnyksen vastaamisilmapiiriä ja siten rohkaista kutsuttuja henkilöitä kommentoimaan. Helppokäyttöisyys mahdollisti kiireisten ihmisten osallistumisen heille parhaiten sopivaan aikaan. Mielekästä oli pyrkiä käymään keskustelua yhdessä, luovalla tavalla ja ilman ennakkoletusta siitä, kenen kanssa keskustelea.

Valmiin selvityksemme henkilöitymistä tiettyihin yksilöihin on vältetty, ja osallistujien tietosuojan takaaminen oli tärkeää alusta saakka. Kaikilla Padlet-keskusteluun osallistuneilla on anonymiteettisuoja ja heille luvattiin, ettei kenenkään kommentteja tulla lainaamaan sellaisenaan työhön. Näin varmistettiin, ettei toiminnassa mukana olleesta ryhmästä voi työmme perusteella tunnistaa ketään yksilöllisesti. Tällä taattiin Padlet-keskusteluun ilmapiiri, jossa kommentointi oli mahdollisimman helppoa ja välitöntä. Selvityksen kannalta mielekkäintä oli pohtia asioita yhdessä keskustellen, toisia vapaasti kommentoiden ja kokemuksia jakaen. Näin toimimalla työn tiedonkeruuvaiheeseen pystyttiin luomaan tasa-arvoinen ja yhteisöllinen, asiaa priorisoiva ote.

Pelkän digitaalisen tiedonkeruun lisäksi oli tarpeen kerätä ja tulkita dataa myös muilla keinoin, kuten tutustumalla ilmiöön ja osallistujiin datan takana. Jokaisen digitaalisesti toteutetun työn eettisyydestä keskusteltaessa on oleellista pohtia

sitä, ketä varten työ on tehty, kuka sen omistaa ja ennen kaikkea kuka siitä hyötyy. (Cocq 2016, 118, 120.) Tämän opinnäytetyön kannalta oleellisinta oli pohtia, mikä on sen merkitys kirkolle, ja miten tehty työ tavoittaisi mahdollisimman monen myös Diakonia-ammattikorkeakoulun ulkopuolella. Vastauksena tähän halusimme tuottaa koostamastamme materiaalista verkkosivun, joka on helposti saatavissa kenelle vain aiheesta kiinnostuneelle, oli sitten kirkon työntekijä tai ei.

5.2 Padlet-vuorovaikutuksen analyysi

Kevään 2017 uutisointi, yleinen keskustelu sekä mielenilmaukseen liittyvissä sosiaalisen median ryhmissä käydyt keskustelut auttoivat pääsemään ihmisoikeustyön kannalta oleellisimpien teemojen äärelle. Voimakkaimmin keskustelua herättäneistä teemoista erottautui viisi teemaa, joista muodostettiin esimerkkidiskurssit Padlet-sovellukseen. Diskurssilla (engl. discourse) tarkoitetaan tässä sosiaalista ja kielellistä normistoa, eli keskustelua, jota tarkastellaan sen tuottamis- ja vastaanottotapojen määrittelyssä sosiokulttuurisessa ympäristössä. Näillä lausumien kokonaisuuksilla voidaan esimerkiksi arvioida hallitsevan järjestelmän sosiaalisia ja poliittisia käytäntöjä kansalaisen näkökulmasta käsin. Tässä yhteydessä diskurssin puheavaruutta määrittää myös uskonto. Myös koko diskurssin käsite voi itsessään olla diskurssin kohteena, ja eri diskurssit keskustella keskenään. (Tieteen Termipankki. Filosofia.) Kuvatun kaltainen, avoin lähtötilanne palveli tässä tapauksessa Padlet-keskusteluun osallistuneita ja jätti heille mahdollisuuden vaikuttaa itse keskeisen käsitteistön luomiseen.

Padlet mahdollisti ominaisuuksiensa puolesta vastaajille esimerkkidiskurssien jalostamisen ja uusien lisäämisen. Lopulta ne aiheet, jotka puhuttivat eniten, valittiin teesien pohjaksi. Keskustelumateriaali analysoitiin induktiivisen päättelyn avulla, mikä tarkoittaa rajallisen kokemusaineiston käsittelyä tietämättä täydellistä totuutta (Tieteen Termipankki. Induktiivinen päättely). Teesien jalostamisen jälkeen Padlet-pohja hävitettiin anonyymiteetin turvaamiseksi.

Padlet-keskusteluissa huomiota kiinnitettiin seuraaviin teemoihin (Padlet-analyysi):

- Sananvapauden ja roolien diskurssi (8 keskustelua),
- kristityksi kääntymisen diskurssi (5 keskustelua),
- kansalaistottelemattomuuden diskurssi (5 keskustelua),
- nationalistinen diskurssi (4 keskustelua) sekä
- rahankäytön ja resurssien diskurssi (5 keskustelua).

Vaikka kommentti- tai keskusteluketjuja oli joidenkin diskurssien alla lukumääräisesti enemmän ja toisissa vähemmän, sisällöllisesti asiaa saattoi olla saman vertaisesti. Jotkut yksittäiset kommentit olivat pitkiä ja ehkä muita keskustelijoita ajatellen sisällöllisesti tyhjentäviä. Analyysivaiheessa keskusteluista kerättiin induktiivisen päättelyn avulla tärkeimmät teemat, ja kommentteissa painottuneet tai toistuneet asiat nostettiin teesien sisällöllisiksi teemoiksi.

Eniten kommentteja keräsi sananvapauden ja roolien diskurssi. Etenkin kirkon saaman ministeritason nuhtelun vastaajat kommentoivat olevan monin eri tavoin kyseenalaista. Keskustelussa tuli painokkaasti esiin, että kirkon nimenomaan kuuluu toimia arvovaikuttajana ja puuttua ihmisoikeuksia vaarantavaan toimintaan sekä herätellä keskustelemaan silloin, kun yhteiskunnassa ilmenee epäoikeudenmukaista kohtelua mitä tahansa ryhmää kohtaan. Keskustelussa nähtiin, että koska kirkko opettaa rakastamaan ja pitämään huolta lähimmäisistä ja erityisesti heikoimmista, on sen tehtävä seistä turvaa tarvitsevan rinnalla ja puolustaa häntä. Kirkko rukoilee, puhuu ja toimii rauhan, ihmisyyden ja koko luomakunnan puolesta.

Kristityksi kääntymisen diskurssi keräsi toiseksi eniten keskustelua. Mielipiteitä vaihdettiin siitä, kenen tehtävä on arvioida ihmisen uskoa, miten sen voi maallikko tehdä vai voiko, ja voiko siltä pohjalta tehdä esimerkiksi käännytyspäätöksiä. Keskusteluketjussa tuli esiin se, miten vaikeaa muslimin on kääntyä kristityksi sosiaalisen paineen vuoksi, vaikka haluaisikin. Kääntyminen tarkoittaa aina sulkemista ulos perheestä ja muusta yhteisöstä, ja jopa hengenvaaraa. Keskustelua käytiin siitä, kuka voi arvioida sen, miten kristitty toinen on, erityisesti silloin kun

viranomainen katsoo voivansa ottaa siitä päättävän roolin ilman teologista osaa. Toisaalta todettiin, että on synty, jos kristillinen yhteisö käyttää tilannetta hyväksi oman jäsenlistansa kasvattamiseen. Myös kummien löytäminen turva-
paikanhakijoille on osoittautunut vaikeaksi, mikä herätti kysymyksen, eivätkö kristityt halua tukea toisia kristittyjä.

Kansalaistottelemattomuuden diskurssin sisältämä keskustelu sekoittui sisällöllisesti sananvapauden ja roolien diskurssiin, joten nämä kaksi teemaa yhdistettiin lopulta yhteen ja samaan teesiin. Keskustelu sisälsi lisää pohdintaa siitä, mikä kirkko on ja ketkä siinä toimivat, sekä siitä, että oikeudenmukainen toiminta ei välttämättä aina ole moraalisesti oikein. Jos yhteiskunnassa säädetään ihmisoikeuksia polkevia lakeja, kirkon on syytäkin tavalla tai toisella myötävaikuttaa siihen, että tällaisiin epäkohtiin puututaan.

Nationalistinen diskurssi muodostui pohdinnasta, voiko kärsiviä ihmisiä asettaa toistensa kanssa kilpailutilanteeseen – kaikkia pitää auttaa, kaikkien hätä on samanarvoista ihonväriin, kansallisuuteen, tai mihin tahansa ominaisuuteen katsomatta, Kristuksen esimerkin mukaisesti. Keskustelijat toivat esiin, ettei ole kristillisen arvomaailman mukaista luokitella ihmisiä omiin ja toisiin, vaan koko maailman huolet ovat yhteisiä ja lähimmäisenrakkaus kuuluu kaikille. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että minkä tahansa ryhmän nimeäminen ongelmaksi etäännyttää meidät kohtaamisen tasolta.

Rahankäytön ja resurssien diskurssi pohjasi medioissa näkyneeseen keskusteluun, jossa valtion velan kasvaessa jotkut ajattelevat omista apua tarvitsevista huolehtimisen perustellummaksi resurssien käytön kohteeksi kuin muualta tulevat. Keskustelussa haluttiin mieluummin nähdä, että tulijoilla on myös lahjoja, jotka osaltaan lisäävät yleistä hyvinvointia. Toisaalta korostettiin rahaa välineenä, ei itseisarvona. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että Suomessa on tällä hetkellä enemmän varallisuutta kuin koskaan huolehtia kaikista, jos niin haluamme. Viimeinen kommentti summasi hyvin yhteen, että maailman hätä on yhteinen, ja olemme kaikki samanlaisia ihmisiä. Joku tarvitsee tänään apua, minä ehkä huomenna.

Ajoittain kenttätöissä havainnoimamme auttajien välisen kitkan ymmärtämiseksi koimme tarvetta muodostaa vielä yhden uuden teesin kokonaan Padlet-keskustelun ulkopuolelta. Kitka on ymmärrettävää tilanteessa, jossa monet tekevät auttamistyötä oman työnsä ohella. Tällöin väsymys ja asioiden kuormittavuus alkavat vaikuttaa jaksamiseen ja yleiseen mielialaan. Tätä teemaa sanoittamaan nostimme Paavalin neuvon ensimmäisessä korinttilaiskirjeessä: *“pitäkää yhtä, välttäkää hajaannusta, ja eläkää yksimielisinä”*. Tämä neuvo voi kantaa rankkaa työtä tekeviä työntekijöitä työyhteisöissä. Keskinäinen koheesio on voima, jonka avulla käytännön työ pysyy motivoivana ja innostavana, ja voidaan saada aikaan vaikuttavuutta laajaltikin. Right to Live -yhteisö onnistui nimenomaan yhdessä; viestit kiirivät aina tavallisista ohikulkijoista lehtien palstoille ja pääministerille asti. Yhdessä toimiminen kirkkokuntien välisistä eroista huolimatta on lisäksi ekumeenian 100-vuotisjuhlavuonna ajankohtainen ja merkittävä teema, joka toteutui elävästi Right to Live -yhteisön toiminnassa.

5.3 Aineiston jalostaminen teeseiksi

Padlet-aineiston analyysi ohjasi meitä etsimään tärkeimmistä selvitetystä teemoista aineistoa niin Raamatusta kuin laajemmin teologisesta kirjallisuudestakin. Tämän selvitystyön tuloksena löytynyt aineisto toimi perustana teesien kiteyttämiseksi. Koska halusimme teesien olevan viestinnällisesti ja ulkoasultaan mahdollisimman ytimekkäitä ja selkeitä, ovat itse teesit Raamatun sitaatteja lukuun ottamatta lähteettömiä. Kaikki käytetty lähdemateriaali on kuitenkin mainittu opinnäytetyön kirjallisen osuuden lähdeluettelossa. Teesien rakentamisessa hyötyä oli myös kaikesta muusta, jo tehdystä selvitystyöstä tämän opinnäytetyön parissa.

Teesit on rakennettu siten, että otsikkotasoa muodostaa itse teesin ytimen, jota kuvataan lisäksi lyhyellä tekstillä. Tekstiosuuden ensimmäinen kappale sisältää jonkin konkreettisen, Padlet-keskustelussa puhuttaneen esimerkin ilmiöstä. Hengellisenä kivijalkana konkretialle on kolme aihetta tukevaa lainausta Raamatusta. Raamatun kohdissa painottuu tarkoituksellisesti enemmän Uuden testamentin sisältö, sillä se on kristittyjen kirkkojen ydin – todistus Kristuksen elämästä ja opetuksesta.

Teesejä varten luotu kaava näyttää yksinkertaistettuna tältä:

1. kappale: Konkretia tämän ilmiön parissa ja sen kytkeminen Jeesuksen/alku-seurakunnan esimerkkiin.

2. kappale: Konkretia tämän ilmiön parissa ja sen kytkeminen kirkon opetukseen. Toimintaehdotuksia/vaikutusmahdollisuuksia edellisten pohjalta.

Aiheesta Raamatussa, 3 lainausta. Näistä jokin voi olla selityksen vaativa:

- XX
- XX
- XX

6 VALMIS PRODUKTI: TEESIT JA NIIDEN TEOLOGISET PERUSTELUT

Teesejä filokseniasta -sivu muodostuu viidestä teesistä, jotka yhdistävät kirkon opetuksen ajankohtaiseen keskusteluun kirkon tekemästä ihmisoikeustyöstä kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden parissa. Teesit on koottu tätä varten hankitulle ja suunnitellulle domainille www.teesinurkka.fi, jossa ne ovat kaikkien luettavissa vähintään seuraavan vuoden ajan. Julkaiseminen tapahtui samana päivänä, kun Luther 500 vuotta aiemmin naulasi omat teesinsä Wittenbergin kirkon oveen, eli 31.10.2017. Näin olemme kytkeneet työmme lisäksi Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden ohjelman #teesit2017 -hankkeeseen.

6.1 Teesi 1: Kirkon tulee uskaltaa kyseenalaistaa, ottaa kantaa ja puolustaa heikompia

Kirkon rooli yhteiskunnassa puhuttaa ja sitä arvostellaan jopa kansalaistotteluttomuudesta, mutta kerta ei ole ensimmäinen – alkoihan koko kristinuskomme vastarintaliikkeestä. Jeesus itse ei epäröinyt uida vastavirtaan oman aikansa maailmanjärjestyksessä, ja hän kyseenalaisti rohkeasti aikansa päättäjien toimia ja käytäntöjä.

Historia on näyttänyt toteen lukuisia kertoja, ettei pelkkiin lakeihin ja järjestykseen turvautuminen suinkaan takaa oikeudenmukaisuuden toteutumista. Tässä ajasimme turvapaikanhakijoiden oikeusturvan heikentäminen, epäinhimilliset päätösten käsittelyajat ja säilöönotot, sekä ihmisten palauttaminen vaarallisille alueille ovat asioita, joilta emme saa sulkea silmiämme. Kirkon tulee olla aina heikompien puolella ja toimia ja keskustella tavalla, joka kehittää oikeudenmukaista yhteiskuntaa. Jos yhteiskunnassa säädetään lakeja, jotka polkevat ihmisoikeuksia, kirkon tehtävä on myötävaikuttaa niiden muuttamiseen. Kristityillä tulee olla rohkeutta haastaa yhdessä yhteiskuntaa viisaudella ja rakkaudella.

Aiheesta Raamatussa:

- Ap. t. 4:19, 29: *“Onko Jumalan edessä oikein totella enemmän teitä [hallitusmiehet ja lainopettajat] kuin Jumalaa? Ratkaiskaa itse...”, “Katso nyt, Herra, kuinka he meitä uhkailevat! Anna palvelijoillesi voimaa pelottaa julistaa sanaasi.”*
- Matt. 7:12: *“Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille.”*
- Room. 12:2: *“Älkää mukautuko tämän maailman menoon, vaan muuttukaa, uudistukaa mieleltänne, niin että osaatte arvioida, mikä on Jumalan tahto, mikä on hyvää, hänen mielensä mukaista ja täydellistä.”*

6.2 Teesi 2: Kaikkien hätä on samanarvoista ja yhteistä

Eri ihmisten kärsimystä ei voi verrata. Jokainen meistä tarvitsee joskus tukea ja kaikkia tulee auttaa mahdollisuuksien mukaan. Kristillisessä arvomaailmassa ihmiset pyritään kohtaamaan samanarvoisina, asettamatta heidän hätäänsä toisiinsa vastaan. Yksi osuva esimerkki tästä on Laupiaan samarialaisen kertomus (Luuk. 10:25–37), jossa lainoppinut koettelee Jeesusta kysymällä, miten saavuttaa iankaikkinen elämä. Jeesus ei pelkästään vastaa hänelle, vaan haluaa kysyjän itsensä löytävän oikean auttamisen asenteen sydämestään tarinan esimerkin kautta. Näin tieto maadoittuu konkreettiseen toimintaan, auttamiseen. Kun tiedostamme tämän, emme tule kävelleeksi apua tarvitsevan ohitse edes vahingossa.

Koko luomakunnan huolet ovat yhteisiä; niin kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneen, sairaan tai työttömän, kuin yksinäisen vanhuksenkin. Kirkko koostuu jäsenistään ja opettaa pitämään huolta lähimmäisistämme. Sen, jolla on mahdollisuus auttaa, tulee toimia toisten hyväksi valikoimatta kenelle osoittaa lähimmäisenrakkauttaan. Vastakohtaansa kätkeyty Jumala on läsnä apua tarvitsevilla ihmisissä. Jumala itse ei tarvitse mitään, mutta kärsivän ihmisen muotoon yhdistyneenä hän ottaa vastaan tarvitseville tekemämme teot.

Aiheesta Raamatusta:

- Myös Vanhassa testamentissa – kristillisen perinteen juurilla – on lukuisia esimerkkejä apua tarvitsevien huomioimisesta. Esim. 5. Moos. 24:19–21: *”Jos viljasatoa korjatessanne unohdatte pellolle lyhteen, älkää palatko sitä hakemaan, vaan antakaa sen jäädä sinne muukalaista, orpoa ja leskeä varten. Kun näin teette, Herra, teidän Jumalanne, siunaa teitä kaikissa toimissanne. Kun olette ravistaneet oliivit puista, älkää palatko keräämään jäljelle jääneitä oliiveja; ne kuuluvat muukalaiselle, orvolle ja leskelle. Kun olette korjanneet viinitarhanne sadon, älkää suorittako jälkikorjuuta, vaan antakaa muukalaisen, orvon ja lesken korjata loput.”*
- 1. Kor. 10:32–33: *”Älkää loukatko sen enempää juutalaisia kuin kreikkalaisiakaan älkääkä liioin Jumalan seurakuntaa. Minäkin yritän aina tulla toimeen kaikkien kanssa; en etsi omaa etuani vaan muiden ihmisten parasta, jotta he pelastuisivat.”*
- 1. Joh. 3:17: *”Jos joku, jonka toimeentulo on turvattu, näkee veljensä kärsivän puutetta, mutta sulkee häneltä sydämensä, kuinka Jumalan rakkaus voisi pysyä hänessä?”*

6.3 Teesi 3: Vain Jumala voi nähdä ihmisen sydämeen ja tietää tämän uskon syvyyden

Kristityksi kääntyminen ja sen motiivit ovat ihmisen itsensä ja Jumalan välinen asia. On ongelmallista lähteä arvioimaan, kuka on riittävän hyvä kristitty, tai kuka kelpaa kristityksi. Uskomme kautta olemme kaikki Jumalan lapsia Kristuksessa Jeesuksessa. Kristityksi syntyneiden uskoa ei yleensä kyseenalaisteta, kun taas kristityksi kääntyneet joutuvat todistelemaan vakaumuksensa syvyyttä maahanmuuttoviranomaisten testeissä saakka. Kääntyminen ei ole koskaan helppo päätös, ja kristityksi kääntynyttä muslimia uhkaa usein omasta yhteisöstään karkottaminen tai jopa hengenvaara. Meidän tulisi muistaa, että myös alkuseurakunnan jäsenet kääntyivät kristityiksi alunperin jostakin muusta uskonnosta tai elämänsä katsomuksesta.

Hengellisestä näkökulmasta kirkkoon liittävä kaste on tie vapauteen – se uudistaa ihmisen ja antaa hänelle uuden, kuolemattoman elämän. Kaikkien uskonnollisten yhteisöjen tulee kuitenkin toimia asiassa eettisesti, kunnioittaa yksilön omaa tahtoa, eikä käyttää tilannetta hyväkseen ”jäsenlistan” kasvattamiseksi. Jos ihminen on kokenut saavansa apua kirkosta ja sieltä löytyvän sen yhteisön, johon haluaa kuulua, se on hänen oma päätöksensä. Päätöstä voi tukea esimerkiksi kummiksi ryhtymällä.

Aiheesta Raamatussa:

- Apostoli Paavalia kutsuttiin ”pakanain apostoliksi”, koska kohdattuaan Jeesuksen Damaskoksen tiellä hänen elämänsä muuttui täysin: Entinen kristittyjen vainoaja alkoi opettamaan Kristuksesta, toimien lopulta koko itäisen Välimeren alueella. Hänen mielestään evankeliumi kuului kaikille kansoille, ei ainoastaan juutalaisille. Paavali ei koskaan lähettänyt seurakuntiin lomakkeita, tai hiillostanut seurakuntalaisia uskon oikeellisuuden todistamiseksi. Esim. Ap.t.22.
- Matt. 28:19–20: *”Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni, kastamalla heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, ja opettamalla heitä pitämään kaikki, mitä minä olen käskenyt teidän pitää. Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti.”*
- Ef. 2:8–9: *”Armosta Jumala on teidät pelastanut antamalla teille uskon. Pelastus ei ole lähtöisin teistä, vaan se on Jumalan lahja. Se ei perustu ihmisen tekoihin, jottei kukaan voisi ylpeillä.”*

6.4 Teesi 4. Kun antaa, niin saa

Suomessa on varallisuutta enemmän kuin koskaan. Meillä on varaa pitää ihmisistä huolta, sekä lähimmäisinä että yhteiskunnan ja kirkon ammattimaisen työn kautta. Jeesus kehottaa meitä jakamaan omastamme tarvitseville, eikä kiintymään liikaa maalliseen. Raha on vain väline, ei palvonnan kohde, ja keinoja auttaa on myös muita kuin rahallisia.

Yksittäisen ihmisen elämässä tulee eteen tilanteita, jolloin rahalla ei saa sitä mitä on menettänyt, tai tilanteita, jolloin turvaverkot pettävät. Tällöin ihminen kaipaa ennen kaikkea lähimmäisen huolenpitoa. Toisen ihmisen tunnustaminen, eli hänen kohtaamisensa ihmisenä ja persoonana, nousee myös Lutherin lahjan teologiasta. Luther painotti, ettei rakkauden saajan tule erikseen ansaita saamaansa rakkautta, vaan Jumalalta tuleva hyvä pannaan näin liikkeelle. Myös turvapaikanhakijoilla voi olla meille annettavaa, ja mekin tarvitsemme heitä.

Aiheesta Raamatussa:

- Kristillisen auttamisen kannalta olennaista on, että rakkaus ohjaa auttamiseen – ei se, että tuntisimme sen kautta olevamme “parempia kristittyjä”, tai että voisimme auttamalla poistaa köyhyden. 1. Kor. 13:3: *“Vaikka jakaisin kaiken omaisuuteni nälkää näkeville ja vaikka antaisin polttaa itseni tulesa mutta minulta puuttuisi rakkaus, en sillä mitään voittaisi.”*
- Sananl. 30:7–9: *“Kahta minä sinulta pyydän - niin kauan kuin elän, älä niitä kiellä: pidä minusta kaukana vilppi ja valhe, älä anna köyhyyttä, älä rikkautakaan. Anna ruokaa sen verran kuin tarvitsen. Jos saan kovin paljon, saatan kieltää Jumalan ja kysyä mielessäni: “Mikä on Herra?” Jos ylen määrin köyhdyin, saatan varastaa ja vannoa väärin, rikkoa Jumalani nimeä vastaan.”*
- Jes. 58:6–8: *“Toisenlaista paastoa minä odotan: että vapautat syyttömät kahleista, irrotat ikeen hihnat ja vapautat sorretut, että murskaat kaikki ikeet, murrat leipää nälkäiselle, avaat kotisi kodittomalle, vaatetat alastoman, kun hänet näet etkä karttele apua tarvitsevaa veljeäsi”.*
- 2. Kor 9:7 *“Antakoon kukin, niinkuin hänen sydämensä vaatii, ei surkeillen eikä pakosta; sillä iloista antajaa Jumala rakastaa.”*

6.5 Teesi 5: Pitäkää yhtä, välttäkää hajaannusta ja eläkää yksimielisinä

Paavali puhuu ensimmäisessä korinttilaiskirjeessään siitä, miten inhimillisen ihmisen tekee välillä mieli ottaa kunnia ja ylpeillä hyvillä teoillaan. Näin kävi aikoinaan myös Paavalille ja Pietarille itselleen. Käytännön työssä onkin hyvä tiedostaa mahdollinen egojen taisto sielläkin, missä ollaan yhdessä tekemässä hyvää.

Paavalin kehotusta "pitää yhtä, välttää hajaannusta ja elää yksimielisinä" seuraamalla voimme keskittyä toimimaan puhtaasti apua tarvitsevien puolesta.

Työskentelemällä yhdessä keskitymme erojen sijaan siihen, mikä meitä yhdistää ja opimme samalla kunnioittamaan toistemme traditioita. Aihe on ajankohtainen myös siksi, että elämme parhaillaan ekumenian 100-vuotisjuhlavuotta Suomessa. Uskon ja rakkauden yhteyttä ja todeksi elämistä maailmassa merkitsevän ekumenian voima on ennen kaikkea paikallisessa toiminnassa. Hyvä esimerkki tällaisesta todeksi eletystä ekumeniasta on ollut Helsingin Rautatientorin mielenilmaukseen kytkeytyvä ihmisoikeuksia puolustava työ, joka on onnistuneesti tuonut yhteen eri kirkkojen edustajia vuonna 2017.

Aiheesta Raamatussa:

- Joh. 17:21: *"Minä rukoilen, että he kaikki olisivat yhtä, niinkuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa, että hekin meissä olisivat, niin että maailma uskoisi, että sinä olet minut lähettänyt."*
- Gal. 3:28: *"Yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi."*
- Luuk. 10:27: *"Rakasta Herraa, sinun Jumalaasi kaikesta sydämestäsi ja koko sielustasi, koko voimallasi ja koko ymmärrykselläsi, ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi."*

6.6 Teesejä filokseniasta -verkkosivu

Opinnäytetyön toteuttajista Laineella on ammattitaitoa viestinnän lisäksi markkinoinnista ja käyttöliittymäsuunnittelusta sekä kiinnostusta ajankohtaisten trendien seuraamiseen. Näitä taitoja hän on hyödyntänyt niin Teesejä filokseniasta -sivun suunnittelussa, kuin myöhemmin sen markkinoinnissakin. Tärkeässä roolissa devausvaiheessa oli lisäksi digisuunnittelija Antti Karvanen, jonka koodausapuna Laine toimi. Tavoitteena oli nopea, responsiivinen, ulkoasultaan ajankohtainen ja selkeä sivusto, ja julkaisujärjestelmän käyttöä näin pienen sivun rakentamisessa ei nähty tarpeelliseksi.

Alusta saakka oli selvää, että teesejä varten rakennetun sivuston tulee olla täysin riippumaton virallisista tahoista, sillä kannanottomme ei ole kirkon virallinen linja, vaan panoksemme keskusteluun sosionomi-diakoniopiskelijoina. Siksi päädyttiin hankkimaan oma domain-osoite sekä suunnittelemaan ja koodaamaan sivu alusta saakka itse. Sivulle lisättiin suorat linkit käytettyihin Raamatun kohtiin, jotta käyttäjä pääsee halutessaan syventymään valittuihin Raamatun perusteluihin laajemminkin. Domainin nimi ”teesinurkka.fi” mahdollistaa sivun hyödyntämisen tulevaisuudessa myös muihin teemoihin kytkeytyvien teesien julkaisualustana. Asiaan vaikutti myös se, että ”teesejä filokseniasta” -nimi saattaisi olla pitkä ja hankala muistaa.

Sivua on markkinoitu monessa eri sosiaalisen median kanavassa tehokkaasti, jonka jälkeen eri riippumattomat tahot ovat jakaneet linkkiä eteenpäin. Google Analyticsin avulla tehty seuranta on osoittanut, että pelkästään julkistamispäivänä sivulla kävi 210 henkilöä. Sen jälkeen kävijöitä on ollut vieläkin enemmän ja sivu saa edelleen uusia kävijäpiikkejä, kun tieto leviää laajemmalle. 17.1.2018 mennessä sivulla on ollut kävijöitä jo 849, joka on iso luku ei-kaupalliselle, yksityishenkilön tekemälle verkkosivulle. Uusien käyttäjien lisäksi osa joukosta on käynyt teesien äärellä useammankin kerran. Verkkosivun julkaisupäivän 31.10.2017 ja opinnäytetyön julkaisuseminaarin 17.1.2018 välisen ajan keskiarvo sivulle uudelleen palaavista käyttäjistä oli 22% kun kokonaan uusia käyttäjiä oli 78%. Sivun kävijöistä 66% on lukenut teesejä näyttöpäätteeltä ja 34% puhelimelta. (Google Analytics 2017.) Luvut kuvastavat hyvin selkeyden ja responsiivisuuden suurta merkitystä; verkkosivun tulee toimia moitteettomasti jokaisella laitteella.

Itse teesejä on hyödynnetty niin hartauksissa, saarnoissa kuin opetuksessakin eri puolilla Suomea. Kaiken kaikkiaan sivu ja teesit toimivat juuri niin hyvin kuin toivoimme ja suunnittelimme. Kehuja on sadellut niin kirkkoon kuulumattomalta väeltä, seurakuntien työntekijöiltä, Suomen Ekumeeniselta Neuvostolta, itse turvapaikanhakijoilta kuin kirkkohallitukseltakin. Myös sivun ulkoasu ja käyttöliittymä ovat saaneet kehuja.

Muotoilua hyödynnettiin ilmaisunvapauden ja aktivismin tukena jo 1960-luvun Amerikassa. Esimerkiksi homoyhteisöt ja rasisminvastaiset liikkeet yhdistivät onnistuneesti ilmaisuunsa niin kuvataidetta ja pop-kulttuuria kuin uskonnollista kertontaakin. Vuonna 2017 aktivismisuunnittelu hyödyntää puolestaan digitaalisen jakelun väyliä, kuten erilaisia verkkosivuja ja sovelluksia. Ilmaiseksi jaettavan materiaalin poliittinen voima on tämän takia kasvanut merkittävästi. (McGuirk 2017.) Teesejä filokseniasta –verkkosivu on esimerkki siitä, millaista protestimuotoilu vapautuksen teologian hengessä voi olla. Se pyrkii tavoittamaan lukijansa uudella, visuaalisesti kiinnostavalla tavalla.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Ihmisten tapaan hahmottaa itseään ympäröivää yhteiskuntaa liittyy erilaisia mielikuvia, joista osa on takuuvarmasti väärää. Suomeen tuli kaksi vuotta sitten tuhansia turvapaikanhakijoita, mutta todellisuudessa vain noin kolmasosa heistä on saanut myönteisen päätöksen. Monet kuvittelevat lisäksi koko turvapaikanhakijoiden määrän edelleen jatkuvasti yläkanttiin. Vääristyneitä mielikuvia on myös yleisimmästä Suomeen tulevien maahanmuuttajien lähtömaasta. Jos suuri osa suomalaisista elää sitkeästi tällaisissa väärissä käsityksissä, tulee yhteiskunnan kehittämisestä ja keskustelusta haastavaa. Vanhentuneet mielikuvat jarruttavat keskustelua siitä, kuinka jo maassa olevat integroidaan tehokkaasti suomalaiseen yhteiskuntaan. (Helsingin Sanomat 2017.) Tällä opinnäytetyöllä pyrimme tekemään osaltamme näkyväksi erilaisen vaikuttamistyön tarvetta ja voimaa.

7.1 Eettisten näkökohtien tarkastelu

Opinnäytetyöprosessin luotettavuuden kannalta teimme jo alkuvaiheessa päätöksen, ettemme pyri tekemään työstä esimerkiksi täysin läpinäkyvää tutkimusta. Koska oli tärkeää tarjota Padlet-keskusteluun osallistuneille kirkon työntekijöille anonymiteetti, eikä suoria lainauksia tässä työssä käytetä, ei teesien voida ajatella olevan suoraan skaalattavissa koskemaan koko kirkkoa tai sen virallista kantaa. Huono puoli keskustelun anonymiteetissä oli myös se, ettemme voi tietää, kuinka monta vastaajaa viidestätoista kutsutusta todella kävi vastaamassa. Sisällöllisesti Padlet-vuorovaikutus tuotti kuitenkin kiistatta arvokkaita näkemyksiä työtä tehneiltä ammattilaisilta.

Koska koimme omakohtaisesti turvapaikanhakijoiden tuskaa ja seurasimme heidän elämäänsä läheltä ja etäimmältä, tiedostamme, ettemme ole pystyneet asennoitumaan aiheeseen täysin neutraalisti, eikä neutraalius toisaalta ole vapautuksen teologian viitekehyksessä tavoitteenakaan. Olemme ratkaisseet asian tuomalla tämän hyvin selvästi ilmi läpi työn ja pyrkimällä avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen oman toteutuksemme osalta. Puolueettomuuttamme on toisaalta tukenut

se, ettemme halunneet kytkeä työtämme kirkon kanssa toteutettavaan yhteistyöhön, vaan olemme ikään kuin rivikristittyjen asialla. Myös verkkosivua saa kuka tahansa käyttää niin kuin itse haluaa, eikä se vaadi salasanoja tai ole rajattu vain tietyille ammattiryhmälle.

Tekemämme kartoituksen luotettavuutta vahvistaa osaltaan kahden tekijän ase-
telmamme ja sen mahdollistama reflektointi, jota on toteutettu läpi prosessin. Teesejä filokseniasta -sivun teesit kannustavat ennen kaikkea keskusteluun, emmekä väitä niiden olevan yksinään koko totuus tai minkään tahon virallinen kanta. Täten teesit on mielestämme myös toteutettu eettisesti kestävästi. Eettinen näkökulma oli vahvasti mukana myös siinä, kuinka itse suhtauduimme tekemäämme työhön, siinä haastateltuihin ihmisiin ja median seuraamiseen. Oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon kysymykset ovat olleet myös tämän työn tekemisen kannalta eettisesti tärkeitä. Opinnäytetyön jokaisessa vaiheessa eettinen näkökulma onkin ollut vahvasti mukana pohdinnassa ja olemme tehneet valintoja ja rajoituksia sen ohjaamina.

Ilmiön kompleksisuuden vuoksi tämä opinnäytetyö ei sisällä välttämättä suoria vastauksia, mutta ei niitä ollut Jeesuksellakaan, joka itse vastasi usein kysymyksiin vastakysymyksellä tai tarinalla. Toivomme työmme olevan ennen muuta keskustelunavaus, ja siksi haluamme välttää juuttumasta kiistelyyn lainmukaisuudesta, antaen enemmän tilaa monitulkintaisuudelle.

Laissa ja moraalissa on ongelmallista se, että ihminen pyrkii usein toimimaan vain juuri ja juuri lain mukaan, tai jopa innostuu rikkomaan sitä. Se on inhimillistä, ja tämänkin ilmiön kannalta oleellinen löydös. Yhtä suuri eettinen haaste on asetelma, jossa lainsäätäjän sanaa pidetään ylimpänä lakina, vaikka se ei olisi moraalisesti oikein, tai tässä tapauksessa vaikkapa ihmisoikeusjulistuksen mukainen. Heikkoutta on ylipäättään se, jos kuvittelemme, että vain koska noudatamme lakia, olemme hyviä ihmisiä. (Cunningham 2008, 11, 27.) Tässä ajassa on vahvana leirin valitsemisen pakote – koemme helposti, että pitää valita ehdoitta joko-tai, vaikka usein olisi mahdollista perustella hyvin molemmat puolet. (Cunningham 2008, 4–5.) Haluamme tällä opinnäytetyöllämme edesauttaa sitä, että asiasta keskusteltaisiin riippumattomasti ja eettisesti kestävältä pohjalta.

Eettiseltä kannalta ajateltuna se, että ystävystyimme itse useamman työntekijän ja turvapaikanhakijan kanssa prosessin aikana osoittautui loppujen lopuksi rikkaudeksi. Se ei saanut meitä kulkemaan sokeasti heidän rinnallaan, vaan sai ennemminkin meidät ajattelemaan itse, mitä mieltä ilmiöstä ja kaikesta siihen liittyvästä olemme. Turvapaikka- ja maahanmuuttokysymyksistä voidaan olla montaa mieltä, eikä moni halua edes ajatella koko asiaa, koska se koetaan hankalaksi ja monimutkaiseksi. Pelkästään kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden parissa tehtävän työn puolustamisen sijaan tämä opinnäytetyö onkin ennen kaikkea kannanotto avoimemman keskustelun ja hyvien perustelujen puolesta.

7.2 Kehittämisideoita ja jatkotutkimusaiheita

Joukkoistamista ei tulisi nähdä vain ennen tuotteen julkistamista tapahtuvaksi tiedonkeruuksi, vaan jatkuvaksi prosessiksi, joka vaatii valppautta ja aina uusia päämääriä. Yleisöön tutustuminen onnistuu vain mukaan hyppäämällä, tekemisen lomassa, eikä sitä voi paljoakaan etukäteen suunnitella. Herkkyys vaihtaa vaihdetta kesken työtä kuuluu joukkoistamisessa välttämättömään ketteryuteen. (Wolfenstein 2016, 131–132.) Tämän pohjalta mahdollinen, kiinnostava kehittämisidea opinnäytetyömme pohjalta olisi jatkaa prosessia saman, Padlet-kyselyyn vastanneen joukon parissa ja kehittää yhdessä materiaalia vielä uuteen suuntaan tai vaihtaa käsiteltävää teemaa kokonaan. Uusi päämäärä voisi löytyä esimerkiksi kirkon työntekijöitäkin syksyllä 2017 ravistelleesta tasa-arvotemasta. Koko Teesejä filokseniasta -sivun domain ”teesinurkka.fi” valikoitui osittain sen takia, että teesien muotoon rakennettu vaikuttaminen voisi skaalautua helposti myös muihin, yleisesti puhututtaviin aiheisiin. Uuden alasivun voisi tehdä esimerkiksi eutanasiasta, tai tasa-arvoisen avioliiton problematiikasta. Myös sivulla kävijöitä voisi sitouttaa enemmän ja mahdollistaa tuleviin aiheisiin vaikuttaminen.

Opinnäytetyömme aihepiirin puitteissa on puolestaan useitakin alateemoja, joista muotoutuisi monia mielenkiintoisia aiheita jatkotyöstettäväksi. Seurakuntien sisällä olevien turvapaikanhakijoihin liittyvien asenteiden tarkastelu ja työstäminen olisi yksi kiinnostava sellainen, samoin kristinuskoon kääntyneiden turvapaikanhakijoiden kokemukset seurakunnista. Huomionarvoista olisi myös saada koottua turvapaikanhakijoiden kokemuksia suomalaisesta järjestelmästä.

7.3 Tulevaisuuden näkymiä

Pidämme vapautuksen teologian esille tuomista ja perustelemista tärkeänä siksi, ettei pakolaiskysymys missään tapauksessa tule helpottamaan, vaan on yksi suurista ja jatkuvista teemoista tulevaisuuden skenaarioita ennustettaessa. Pakolaisvirrat tulevat kasvamaan paitsi etnisten konfliktien, myös niin sanotun ilmastopakolaisuuden vuoksi. Ulkoministeriön kehitysviestinnän (global.fi) mukaan yksi ilmastomuutoksen suurimpia vaikutuksia saattaakin olla massiivinen pakolaisvirta. Saman lähteen mukaan maailmassa on jo yli 25 miljoonaa ihmistä, jotka ovat muuttaneet ympäristösyistä. Usein muuttaminen tapahtuu maan sisäisesti, mutta koska ilmastomuutoksen vaikutukset eivät ole täysin ennustettavissa, laajemmalle ulottuvaa muuttoa ja ihmismääriä on vaikeaa ennakoida, ja samasta syystä sitä on vaikeaa estää. Ympäristösyistä muuttamaan lähteneet ihmiset eivät halua tulla kutsutuiksi pakolaisiksi juuri siksi, että he ovat itse valinneet muuttamisen oloihin sopeutumisen sijaan. (World Watch Institute, 117–119.)

Päätöksenteon näkökulmasta tärkeintä olisi taata kaikille ihmisille mahdollisuus valita, mikä sopeutumisstrategia vastaa parhaiten heidän tarpeisiinsa. Tällä hetkellä oletus on, että apua tarjotaan paikan päälle (”oikeus jäädä”), ja muuttoliike nähdään enemmän humanitaarisena tai turvallisuusagendana (World Watch Institute, 126). Koska asia ei tule poistumaan yhteiskunnallisten ilmiöiden piiristä, suomalaisenkin yhteiskunnan strategisen ketteryyden kannalta olisi viisasta nähdä tilanne kokonaisuutena ja rakentaa nopeaan reagointiin kykenevä järjestelmä, joka pystyy vastaamaan liikehdinnästä syntyviin tarpeisiin ja muokkaamaan asenteita rakentavampaan suuntaan. Maahanmuuttovastaisuus tai asian maton alle lakaiseminen eivät ole kestäviä reagointikeinoja.

Vaikka kirkon diakoniatyö elää tällä hetkellä epävarmuudessa taloudellisten kysymysten vuoksi, on tarkastelemamme ilmiökin osoittanut vahvasti sen, että valtion ja kuntien resurssit eivät ole riittäneet tarjoamaan turvapaikanhakijoille riittävä turvaa ja palveluita, ja joidenkin näkemysten mukaan turvaverkon aukot voivat tulevaisuudessa jopa suurentua (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 169). Kuvauksessamme ilmiössä kirkon diakoniatyötä on tarvittu paikkaamaan näitä aukkoja tai muiden palveluiden rinnalle, esimerkiksi hätämajoituksen ja päivätöimintojen

muodossa sekä nostamaan asia ihmisten tietoisuuteen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun. Tällaiselle toiminnalle tulee mitä luultavimmin olemaan tulevaisuudessa entistäkin enemmän tilausta.

7.4 Opinnäytetyöprosessin arviointi ja ammatillinen kasvu

Tietynlainen riippumattomuus ja rivikristittyjen edustaminen oli meille tärkeää tähän työhön ryhtyessämme. Myös Suoranta & Ryyänen (2014, 112, 280) löytävät useita perusteluja sille, miksi joskus on parempi tehdä vaikuttamistyötä tai taistelevaa tutkimusta itsenäisinä käsityöläisinä, eikä työelämätahon tarpeen sanelemana. Näin puhumme myös omalla äänellämme ja olemme kasvattaneet omaa ammattitaitoamme prosessin aikana. Koska olemme itse mahdollisia kirkon tulevia työntekijöitä, meille on tärkeää kyetä luomaan katseemme lähelle, tähän aikaan ja siihen, mitä ympärillämme tapahtuu.

Opinnäytetyöprosessimme aloittanut omakohtainen osallistuminen auttamis- ja vaikuttamistyöhön Right to Live -mielenilmauksen puitteissa vaikutti vahvistavasti paitsi sisäiseen motivaatioomme, myös siihen, että vain siten koimme voivamme ylipäättään kirjoittaa aiheesta totuudenmukaisesti. Tämä myös omalta osaltaan kasvatti haluamme saada työ valmiiksi, sillä halusimme kantaa oman kortemme kekoon tekemällä kirkon toimintaa ja turvapaikanhakijoiden tilannetta näkyväksi omalla tavallamme. Saimme osallistumisen avulla myös henkilökohtaisen kokemuksen käytännön vapautuksen teologiasta. Oivallukset sen parissa jäivät vaikuttamaan kumpaankin meistä tämän työn jälkeenkin ja ovat kasvattaneet meitä ammatillisesti. Toisaalta osallisuus Right to Live -yhteisön toiminnassa ja turvapaikanhakijoiden hädän kohtaamisessa hankaloittaa aiheen neutraalia käsittelyä – vaikka pyrimmekin olemaan havainnoitsijan roolissa, henkilökohtaiset tarinat ja kohtaamiset jättivät vaikutuksen.

Työn nimi – ja sitä myötä myös itse produktin nimi – eli matkamme varrella ja lopulta termi “filoksenia” tiputettiin pois itse opinnäytetyön nimestä. Kuuntelimme palautetta, jossa sekä kirkon toiminnassa mukana olevat, että etenkin kirkon termistöä vähemmän tuntevat eivät tieneet, mitä sana tarkoittaa. Vaikka tarkastelemamme toiminta näyttäytyi meille nimenomaan filoksenian ilmentymänä, oli

mielestämme parempi puhua lukijalle mahdollisimman ymmärrettävästi, eikä takerua turhaan tuntemattomampaan termistöön. Filoksenian ideaa selvennetään kuitenkin raportin lukijalle kattavasti.

Työllemme toi merkityksellisyyttä se, että löysimme keinon vaikuttaa ikään kuin alhaalta ylöspäin. On ollut hienoa huomata, kuinka paljon huomiota Teesejä filokseniasta -sivu on jo muutamassa kuukaudessa saanut. Meille oli tärkeää, että tekemämme työ hyödyttää mahdollisimman monia ja tulee aktiiviseen käyttöön. Tämä on toteutunut erinomaisesti. Se, että Teesejä filokseniasta -sivu on herättänyt keskustelua hyvinkin erilaisissa yhteyksissä, on juuri se päämäärä, johon alun perin tähtäsimmekin.

Filoksenian esiin tuominen, sen toteuttaminen, siitä puhuminen ja toiminnan perusteleminen ovat yhtä ajankohtaisia nyt, kuin varhaiskirkossakin. Vieraanvaraisuus ei myöskään ole vain kristittyjen asia, vaan oleellista koko yhteiskunnan selviytymisen kannalta. Valistuksen ajan ajattelija Immanuel Kant sijoitti vieraanvaraisuuden hyvän yhteiskunnan ytimeen ja näki sen samalla poliittisena toimintana. Samoin ajattelee myös hyve-etiikkaa tutkinut nykyaikamme moraalifilosofi Alasdair MacIntyre. Molemmat päätyivät lopputulemaan, että välttääkseen kuolettavan konfliktin, täytyy yhteiskunnan olla vieraanvarainen muukalaisia kohtaan. Vain siten ihmiset voivat elää ja yhteiskunta kukoistaa. (Bretherton 2010, 126.) Opinnäytetyömme anti ei ole suunnattu vain kristityille, vaan se koskettaa meitä kaikkia. Rakkaus, rinnalla kulkeminen ja heikomman puolella oleminen ovat asioita, joiden tulisi olla kaikille meille itsestään selviä. Ja jos ne eivät ole, niistä tulee puhua.

Toisen meistä kuuluessa vähemmistökirkkoon, on koko opintopolku ollut ekumenian tiedostamista. Opinnäytetyötä tehdessä meille kummallekin konkretisoitui se, minkä yhteen teesiinkin nostimme ja Suomen Ekumeeniselta Neuvostolta opimme: Ekumenia toteutuu parhaiten paikallisessa konkreettisessa toiminnassa, jolloin ihmiset oppivat tuntemaan toisiaan ja siten myös vähitellen toistensa traditioita. Toiminta, jolla on kaikille tärkeä yhteinen tavoite ja yhteiset arvot, yhdistää paremmin kuin opillinen keskustelu. Kristittyinä jaamme tärkeimmät asiat luovuttamattomien yhteisten arvojemme eteen toimiessamme. Ei ole montakaan asiaa, mikä voisi olla tärkeämpää, erityisesti kun autettavista suurin osa

on ”muukalaisia”, eli ei-kristittyjä. Heidän kanssaan jaettu inhimillisyyden maailma ja heiltä ihmisyydestä oppiminen oli tärkeimpiä kokemuksia tämän työn kuluessa.

Ammatillisen kasvun kannalta oli tärkeää, että sen sijaan että olisimme perustaneet työmme näkemykselliset osuudet vain omiin havaintoihimme, kutsuimme yhteiseen näkemysten vaihtoon ilmiössä toimineita kirkon työntekijöitä, jotka ovat sisäistäneet auttamisen ja vapautuksen teologian ja tehneet työtä heikko-osaisien parissa pitkään. Pääsimme sekä oman osallisuutemme että heidän näkemystensä kautta kristillisen vieraanvaraisuuden ja ihmisoikeuksien konkretian ytimeen niin syvällisellä ja kaiken kattavalla tavalla kuin mahdollista. Voi sanoa, että aihe integroitui meidän kummankin osaamiseen monipuolisesti. Tämä puolestaan mahdollistaa aihepiirin parissa toimimisen ammatillisesti kokonaisvaltaisella tavalla, päädymmepä työhön kirkon tai maallisemman organisaation pariin. Kohdatessamme tulevaisuudessa ihmisoikeuskysymyksiä työelämässä tunnistamme ne heti, ja meillä on toimintaympäristöstä riippumatta syvällinen ymmärrys siitä, miten meidän tulee kristittyinä edistää asioita.

Se, että kartoitimme kirkon työntekijöiden tekemää uudenlaista ihmisoikeus- ja vaikuttamistyötä – ihmisoikeusdiakoniaa – mahdollisti meille myös oman, uudelleenlaisen vaikuttamistyön välineen luomisen. Se oli meidän molempien mielestä koko työmme tärkeintä antia teologisen ja ihmisoikeustietoisuuden kasvun lisäksi. Myös ammatillisen kasvun näkökulmasta pohdittuna oli mielekästä ottaa opinnäytetyön aiheeksi tällaisen produktin kehittäminen. Tulevaisuuden työelämässä tullaan tarvitsemaan luovaa, uudenlaista asiantuntijuutta, jossa oman persoonan ja aiemman työkokemuksen hyödyntäminen ovat avainasemassa. (Laine 2017.) Tätä pääsimme itse toteuttamaan jo nyt, lähtiessämme rohkeasti tavoittelemaan tavanomaisesta poikkeavaa opinnäytetyötä.

Hopi-intiaaneilla on sanonta *”Me olemme ne, joita olemme odottaneet”* (Suoranta & Ryyänen 2014, 348). Kukaan tai mikään muu kuin me itse ei voi luoda oikeudenmukaista maailmaa. Tarvitaan kansalaisrohkeutta, mutta sen tueksi tarvitaan myös yhteisöllisyyttä ja solidaarisuutta. Tätä olemme pyrkineet tällä opinnäytetyöllä omalta osaltamme toteuttamaan.

LÄHTEET

- Aalto, M. (20.4.2017). Papitkin saavat kuunnella entistä raaempaa vihapuhetta – maahanmuuttajia tukenut helsinkiläispappi uhkaa lähteä maasta rasismien ja vihan vuoksi. *Helsingin Sanomat*. Saatavilla 6.6.2017.
<http://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005178272.html?share=78a48ebd42cba67a1ec9e37a475eb090>
- Ahlbäck, L. (2017). Kirkkojen vetäytyttävä pienyhteisöihin ollakseen vahvoja. Saatavilla 5.1.2018. <https://www.kotimaa24.fi/blogit/lars-ahlback-kirkkojen-vetaydyttava-pienyhteisoihin-ollakseen-vahvoja/>
- Alavaikko, M. & Suikkala, A. (2016). Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas: Opinnäytetyön raportin rakenne. Saatavilla 17.1.2018. <http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=3997431#rap2>
- Azizi, M. (7.5.2017). Paperittomat seksiorjat ja ääriyhmiön ritarit. Saatavilla 6.6.2017. <http://muhisazizi.puheenvuoro.uusisuomi.fi/236671-paperittomat-seksiorjat-ja-aariryhmien-ritarit>
- Barstow, A. L. (2003). Dorothee Soelle: Mystic/Activist. Teoksessa S. K. Pinnock (toim.), *The Theology of Dorothee Soelle* (s.189–204). Harrisburg: Trinity Press International.
- Belopopsky, A. (2004). *Orthodox Diaconia. An Introduction. International Conference on the Social Witness and Service of the Orthodox Churches*. Heinävesi: Valamon Lay Academy.
- Björkqvist Jeanette (3.5.2017). Migrin malliasiakirjat ohjanneet kielteisiin päätöksiin. Saatavilla 26.6.2017.
<https://longplay.fi/sidetone/migrin-malliasiakirjat-ohjanneet-kielteisiin-paatoksiin>
- Blencowe, A. (10.6.2017). Halla-aholaiset valtasivat perussuomalaisten puheenjohtajuudet. Saatavilla 29.6.2017.
<https://yle.fi/uutiset/3-9662005>

- Bretherton, L. (2010). *Hospitality of Holiness: Christian Witness Amid Moral Diversity*. Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- Bruening, A. & van der Zweerde, E. (2012). *Orthodox Christianity and Human Rights*. Leuven: Uitgeverij Peeters.
- Brüning, A. & Zweerde, E. Van der (2010). *Orthodox Christianity and Human Rights*. Leuven: Uitgeverij Peeters.
- Cocq, C. (2016). Reading Small Data In Indigenous Contexts: Ethical Perspectives. Teoksessa G. Griffin & M. Hayler (toim.), *Research Methods for Reading Digital Data in the Digital Humanities* (s. 111–125). Edinburgh: University Press.
- Collin, K. & Paloniemi, S. (2010). Mitä ihmettä on kollektiivinen etnografia? Kokemuksia organisaatiotutkimuksesta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II* (s.204–221). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Cunningham, D. S. (2008). *Christian Ethics. The End of The Law*. London & New York: Routledge.
- Den Norske Kirke (2014). Set the Oppressed Free! The Church of Norway and Human Rights. Saatavilla 8.6.2017.
https://kirken.no/globalassets/kirken.no/global/2014/dokumenter/menneskerettigheter_innmat_eng_korr2c.pdf
- Dreher, R. (2017). *The Benedict Option. A Strategy for Christians in a Post-Christian Nation*. New York: Sentinel.
- Formin.fi (2013). Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategia. Saatavilla 21.8.2017. <http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=115729&GUID={DD6BF865-D308-4C5B-B7F7-959D0AD65DD0}>
- Google Analytics (2017). All Website Data. Teesinurkka.fi. Saatavilla 17.1.2017.
<https://analytics.google.com/analytics/web>
- Grönfors, M. (2015). Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1* (s.146–161). Jyväskylä: PS-kustannus.

- Haapanen, L. (24.5.2017). Halla-aho ja Terho tiukentaisivat turvapaikanhakijoiden valvontaa hakemuskäsittelyn aikana. Saatavilla 29.6.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9631973>
- Haavisto, M. & Hanhinen, H. (30.6.2017). Turvapaikanhakijoiden mielenosoitus purettiin – purkua vastustaneet marssivat Maahanmuuttovirastolle. *YLE*. Saatavilla 13.7.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9699894>
- Hagman, P. (2016). *Vastarintausko*. Helsinki: Kirjapaja.
- Haikala, Topias (2017). Muuttaako Kirkko toimintatapojaan, jos valtio kriminalisoi käännetyt turvapaikanhakijoiden auttamisen? *Kirkko ja Kaupunki*. Saatavilla 23.8.2017. https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/sisaministeri-risikkokielteisen-paatoksen-saaneen-turvapaikanhakijan-auttaminen-ja-piilottelu-rangaistavaksi-vaikuttaako-kirkon-toimintaan-#.WZ1LQjR_k50.facebook
- Harju, Jukka (2017). Kansanedustaja Teuvo Hakkarainen tuomittiin 20 päiväsakkoon kiihottamisesta kansanryhmää vastaan. *Helsingin Sanomat*. Saatavilla 29.6.2017. <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005032239.html>
- Heikka, M. (2014). *Vapaina ja tasavertaisina: ihmisoikeudet uskontojen näkökulmasta*. Helsinki: Kirjapaja.
- Helin, M, Hiilamo, H. & Jokela, U. (2010). *Diakoniatyö asiakkaan palveluksessa*. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Helsingin Diakonissalaitos (2017). Kohti järkeviä ratkaisuja. Uusperittomien tilanne, tuen tarve sekä viisi toimenpide-ehdotusta. Saatavilla 28.6.2017. https://www.hdl.fi/images/stories/liitteet/Suojattomat_raportti_web.pdf
- Helsingin Sanomat (25.11.2017). Pääkirjoitus. Mitä tapahtui turvapaikanhakijoiden määrille ruuhkavuoden 2015 jälkeen, ja kuinka moni hakijoista sai luvan jäädä Suomeen? Todennäköisesti monen suomalaisen vastaus on väärä. *Helsingin Sanomat*. Saatavilla 25.11.2017. <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000005463468.html>
- Helsingin seurakunnat (13.4.2017). Helsingin piispan ja kirkkoherrojen kannanotto: Pilkkahuudoista sovinnon rakentamiseen. Saatavilla 6.6.2017.

- <http://www.helsinginseurakunnat.fi/uutiset/jatapahtumat/uutiset/2017/04/rpwffwv4d.html>
- Henttonen, Kai (2017). Rinta rinnan Kabulin koneessa. *Kytkin* 11.4.2017. Saatavilla 12.6.2017. <http://www.kytkin.fi/rinta-rinnan-kabulin-koneessa/>
- Hirvelä, P. & Heikkilä, S. (2017). *Ihmisoikeudet. Käsikirja EIT:n oikeuskäytäntöön*. Helsinki: Alma Talent.
- Hjerppe, I. & Jääskeläinen, K. (2008). Rauha ja ihmisoikeudet. Julkaisussa Marja Kantanen ja Esa-Matti Peura (toim.) *Pyhä arki*. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2008:2, s. 82-94.
- Ihmisoikeudet.net. Sopimusten valmistelu kylmän sodan varjossa. Saatavilla 24.8.2017. <http://www.ihmisoikeudet.net/opi-ihmisoikeuksista/ihmisoikeuksien-taustaa/sopimusten-valmistelu-kylman-sodan-varjossa/>
- Ihmisoikeuskeskus.fi (2017). Ihmisoikeuskeskuksen lausunto; YK:n yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR); Suomen saamien suositusten tarkastelu kansallisella tasolla. Saatavilla 22.8.2017. https://ihmisoikeuskeskus.fi/bin.directo.fi/@Bin/a08b0f289ffe87de782ee0f32406fe02/1503560733/application/pdf/5003423/IOK%20lausunto%20UPR-suositusten%20hyv%C3%A4ksymisest%C3%A4_FINAL%20allekirjoitettu.pdf
- Jellinek, George (1895). *Die Erklärung die Menschen und Bürgerrechte: ein Beitrag zur modernen Verfassungsgeschichte*. Leipzig: Duncker & Humboldt.
- Johansson, F. (14.3.2017). Kirkon ihmisoikeusagenda? Kommenttipuheenvuoro kirkon ihmisoikeusfoorumissa. *Kytkin*. Saatavilla 23.8.2017. <http://www.kytkin.fi/kirkon-ihmisoikeusagenda/>
- Juusela, Pauli (2017). Kristityksi kääntyneitä turvapaikanhakijoita pitää arvioida, mutta miten uskoa voidaan mitata? *Kirkko ja Kaupunki* 13.10.2017. Saatavilla 27.11.2017.

- https://www.kirkkojakaupunki.fi/artikkeli/-/asset_publisher/Xx8RP7y9K4Oa/content/turvapaikanhakijoita-pitaa-arvioida-mutta-miten-uskoa-voidaan-mitata
- Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. Jyväskylän yliopisto. Kansalaistottelemattomuus. Saatavilla 20.1.2018. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanatkansio/kansalaistottelemattomuus>
- Karisto, I. (10.1.2017). Isänmaan puolesta: Ilta-Sanomien Ulla Appelsin on isänmaanystävä, joka ei siedä punavihreitä maailmanparantajia. *Image*. Saatavilla 6.6.2017. <http://www.image.fi/image-lehti/isanmaan-puolesta-ilta-sanomien-ulla-appelsin-on-isanmaanystava-joka-ei-sieda>
- Karttunen, Tomi (2017). Tarvitaanko kirkolle uusi ihmisoikeusasiakirja? *Kytkin* 7.4.2017. Saatavilla 15.7.2017 <http://www.kytkin.fi/tarvitaanko-kirkolle-uusi-ihmisoi-keusasiakirja/>
- Keskiaho, S. (2012). Armo ylittää arvot. 26.9.2012. *Kirkko ja kaupunki*. Saatavilla 4.7.2017. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/armo-ylittaa-arvot>
- Kilpeläinen, J. (5.6.2017). Valeuutissivustolla vilahtava pressikortti näyttää netistä printatulta. *Suomen Journalistiliitto*. Saatavilla 6.6.2017. <http://journalistiliitto.fi/fi/valeuutissivustolla-vilahtava-pressikortti-nayttaa-netista-printatulta/>
- Kitanović, E. (2012). European Churches Engaging in Human Rights. Human Rights Training Manual. Bruxelles: The Church and Society Commission of the Conference of European Churches. Saatavilla 24.8.2017. http://csc.ceceurope.org/fileadmin/filer/csc/Human_Rights/Human_Rights_Training_Manual/130_CEC-book2012_FINAL.pdf
- Kröger, T. (26.6.2017). Poliisi purki Suomi Ensin -leirin, neljä otettiin kiinni. Saatavilla 29.6.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9691104>
- Laine, P. (2017). Uutta luomassa. *Dino-lehti*. Saatavilla 5.1.2018. <https://dinolehti.fi/2017/12/uutta-luomassa/>

- Latvus, K. (2016). Kirkko ei tue paperittomien kriminalisoimista ja valvontayhteiskunnan syntyä. 22.12.2016. *Kytkin*. Saatavilla 29.6.2017. <http://www.kytkin.fi/kirkko-ei-voi-hyvaksya-paperittomien-kriminalisoimista-ja-valvontayhteiskunnan-syntyä/>
- McGuckin, J. A. (2010). *The Issue of Human Rights in Byzantium and the Orthodox Christian Tradition*. Teoksessa Witte, J. & Frank, A. S. (toim.) Christianity and Human Rights. An Introduction. Cambridge: Cambridge University Press.
- McGuirk, J. (2017). SANO MITÄ HALUAT: Itseilmaisun ja kapinan keinot. *California: Designing freedom -näyttely*. Lontoo: Design Museum & Helsinki: Design-museo.
- Mueller, Dennis C. (2009). *Reason, religion and democracy*. New York: Cambridge University Press.
- Mäntymaa, E. & Helpinen, V. (13.6.2017). Näin Suomi hillitsi turvapaikanhakijoiden "hallitsematonta virtaa" - turvapaikkapoliittisen ohjelman tavoitteet suurelta osin saavutettu. Saatavilla 13.6.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9665413>
- Oikeuskanslerinvirasto (2017). Päätös. Maahanmuuttoviraston menettely. Saatavilla 28.6.2017. https://www.okv.fi/media/filer_public/58/54/585432a2-fcec-44f5-9ee4-4089f3537d6e/okv_8_50_2016.pdf
- Oikoumene.net. Nairobi 1975. Saatavilla 17.1.2018. <http://oikoumene.net/hostudies/gerecht.book/one.book/index.html?entry=page.book.1.2.9>
- Padlet. What is Padlet? *Padlet*. Saatavilla 23.8.2017. <https://padlet.com/support/whatispadlet>
- Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968. 33 artikla - Karkoituksen ja palauttamisen kieltäminen. Saatavilla 14.6.2017. http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_2
- Pekkonen, S. (13.6.2017). Long Play: Perussuomalaiset hajoaa: Soini ja nykyiset ministerit perustavat uuden ryhmän. *Talouselämä*. Saatavilla 30.6.2017. <http://www.talouselama.fi/uutiset/perussuomalaiset-hajoaa-soini-ja-nykyiset-ministerit-perustavat-uuden-ryhman-6657108>

- Pekkonen, S. & Gustafsson, M. (4.5.2017). Kielteiset mallipäätökset ovat ohjanneet turvapaikkalinjaa – näin Migri vastaa. Saatavilla 6.6.2017. <https://www.aamulehti.fi/kotimaa/long-play-kielteiset-mallipaatokset-ovat-ohjanneet-turvapaikkalinjaa-nain-migri-vastaa-24457943/>
- Perkkilä, P. & Valli, R. (2015). Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1* (s.109–120). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Perussuomalaiset Nuoret ry (2016). Kannanotto: Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet turvapaikanhakijat sijoitettava vartioiduille metsäleireille. Saatavilla 30.6.2017. <https://www.ps-nuoret.fi/kannanotot/kannanotto-kielteisen-paatoksen-saaneet-turvapaikanhakijat-sijoitettavavartioiduille-metsaleireille/>
- Petrella, I. (2006). *The Future of Liberation Theology : An Argument and Manifesto*. Lontoo: SCM Press.
- Pietarinen, K. (3.6.2017). Rasismi rehoittaa poliisien salaisessa Facebook-ryhmässä. *Long Play*. Saatavilla 6.6.2017. <https://longplay.fi/sidetone/rasismi-rehottaa-poliisien-salaisessa-facebook-ryhmassa>
- Pinnock, S. K. (2003). Introduction. Teoksessa S. K. Pinnock (toim.), *The Theology of Dorothee Soelle* (s.1–18). Harrisburg: Trinity Press International.
- Poliisi. Rikokset. Viharikos ja vihapuhe. Saatavilla 6.6.2017. <http://www.poliisi.fi/vihapuhe>
- Päivänsalo, V. (2011). *Maallinen oikeudenmukaisuus: Järkiliberalismin rajat ja rosoinen lähimmäisyys*. Helsinki: Suomalainen Teologinen Kirjallisuusseura.
- Raunio, A. (2007). *Järki, usko ja lähimmäisen hyvä: Tutkimus luterilaisen etiikan ja diakonian teologian perusteista*. Helsinki : Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.
- Reformaatio 2017 (2017). #teesit2017. *Reformaation merkkivuosi 2017*. Saatavilla 23.8.2017. <http://www.reformaatio2017.fi/tietoa-juhlavuodesta/teesit-2017/>

- Right to Live (27.2.2017). Refugees Humanitarian Demands. Saatavilla 1.6.2017. <https://demofi.blogspot.fi/2017/02/blog-post-demands.html>
- Saarikoski, A. (2017). Maahanmuuttoviraston toiminta on tutkittava. Saatavilla 4.1.2018. <https://perustelehti.fi/maahanmuuttoviraston-toiminta-on-tutkittava/>
- Saarinen, R. (2007). Ihmisten kohtaamisen teologiaa. Professori Risto Saarisen esitelmä. Helsingin hiippakunnan synodaalikokous 30.10.2007. Saatavilla 30.6.2017. http://helsinginhiippakunta-evl-fi-bin.aldone.fi/@Bin/832e245df0fca9b01eca7a7bad40439b/1498808074/application/pdf/28072/saarisen_esitelma.pdf
- Sadinmaa, K. (2015). *10 käskyä kirkolle*. Helsinki: Into Kustannus Oy.
- Saraneva, Tapio (1991). *Oikeudenmukaisuuden nälkä. Vapautuksen teologian haaste meille*. Helsinki: Kirjapaja.
- Schauman, S. (2017). Myrskyn silmässä. *Nykypäivä 5/2017*, 32–35. Saatavilla 6.6.2017. http://grafiikka.nykypaiva.fi/flex-paper/nykypaiva_05_2017/
- Schottroff, L. (2003). "Come, Read with My Eyes". Dorothee Soelle's Biblical Hermeneutics of Liberation. Teoksessa S. K. Pinnock (toim.), *The Theology of Dorothee Soelle* (s.45–54). Harrisburg: Trinity Press International.
- Seppälä, Olli (2017). Professori kritisoi puuttumista turvapaikkapäätöksiin: "Kirkko muuttumassa sosiaalipoliittiseksi liikkeeksi". *Kotimaa24*. Saatavilla 12.5.2017. <https://www.kotimaa24.fi/artikkeli/professori-kritisoi-puuttumista-turvapaikkapaatoksiin-kirkko-muuttumassa-sosiaalipoliittiseksi-lii/?katselukoodi=b4ec0ae2d528c52c4cad92ad649c51200d166d43f2eda3a2d54b87ad9546b08a>.
- Slotte, P. (2010). Onko hyveellä pimeä puoli? Kirkot ja ihmisoikeusaktivismi. Teoksessa J. Salminen (toim.), *Muuttuvan maailman etiikka : STKS:n symposiumissa marraskuussa 2009 pidetyt esitelmät*. (s. 25–45). (Suomalaisen Teologisen Kirjallisuusseuran julkaisuja 266). Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.

- Sundqvist, V. (8.6.2012). KKO kovensi Halla-ahon tuomiota. Saatavilla 29.6.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-6171365>
- Suomen Ekumeeninen Neuvosto (2013). Euroopan kirkot yhdessä ihmisoikeuksien puolesta. Saatavilla 14.7.2017. http://www.ekumenia.fi/etusivu/ajankohtaista_-_aktuell/euroopan_kirkot_yhdessa_ihmisoikeuksien_puolesta/
- Suomen Ekumeeninen Neuvosto. Mikä kirkko on kristillinen? *Suomen Ekumeeninen Neuvosto*. Saatavilla 23.8.2017. http://www.ekumenia.fi/ekumenian_tietopankki/mika_kirkko_on_kristillinen/
- Suomen ev.lut. kirkko. Vihapuhe ja seurakuntien toimijoiden uhkailu. Saatavilla 6.6.2017. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3D4532>
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kansainvälisen vastuun toimintalinjat. Piispainkokouksen 10.2.1982 hyväksymät suositukset. Mikkeli: Länsi-Savo Oy.
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokous (1982). *Rauha, kehitys ja ihmisoikeudet*.
- Suomen Perustuslaki 11.6.1999/731. 9 § Liikkumisvapaus. Saatavilla 14.6.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Suomen ulkoministeriö (2013). Suomen ulkoasiainhallinnon ihmisoikeusstrategia. Saatavilla 25.8.2017. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=282901>
- Suomen YK-liitto. Ihmisoikeudet. Saatavilla 28.11.2017. <http://www.ykliitto.fi/yk70v/yk/ihmisoikeudet>
- Suomi Sanakirja (2017). Teesi. *Suomi Sanakirja*. Saatavilla 23.8.2017. <http://www.suomisanakirja.fi/teesi>
- Suoranta, J & Moisio, O. (2005). Kriittinen pedagogiikka aikalaisanalyysina. Teoksessa O. Luukkainen & R. Valli (toim.) *Kaksitoista teesiä opettajalle* (s. 185-197). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Suoranta, J. & Moisio, O-P. (2005) Kriittinen pedagogiikka aikalaisanalyysina. Teoksessa Luukkainen, O. & Valli, R.

- (2005) *Kaksitoista teesiä opettajalle*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Suoranta, J. & Rynnänen, S. (2014). *Taisteleva tutkimus*. Helsinki: Into Kustannus Oy.
- Sölle, D. (2003). Breaking the Ice of the Soul: Theology and Literature in Search of a New Language. Teoksessa S. K. Pinnock (toim.), *The Theology of Dorothee Soelle* (s.31–44). Harrisburg: Trinity Press International.
- Taira, T. (2015). *Pehmeitä kumouksia: Uskonto, media, nykyaika*. Turku: Eetos.
- The Conference of European Churches (2012). European Churches Engaging in Human Rights. Bruxelles: Church and Society Commission of the CEC. Saatavilla 15.7.2017. http://csc.ceceurope.org/fileadmin/filer/csc/Human_Rights/Human_Rights_Training_Manual/130_CEC-book2012_FINAL.pdf
- The Lutheran World Federation (2017). Resolution on Refugees, Internally Displaced Persons and Forced Migration. Saatavilla 31.8.2017.
- The Russian Orthodox Church, Department of External Relations. The Russian Orthodox Church's Teaching on Human Dignity, Freedom and Rights. Saatavilla 25.8.2017. <https://mospat.ru/en/documents/dignity-freedom-rights/i/>
- The World Watch Institute (2014). *State of the World 2015. Confronting Hidden Threats to Sustainability*. Washington D.C.: Island Press.
- Tieteen Termipankki. Filosofia. Diskurssi. Saatavilla 3.1.2018. <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:diskurssi>
- Tieteen Termipankki. Induktiivinen päättely. Saatavilla 21.1.2018. <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:induktio>
- Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä (2016). Seurakuntien teesit julkistettiin. 1.11.2016. Saatavilla 29.6.2017. <http://www.turunseurakunnat.fi/uutiset/-/news/13223592>

Ulkoasiainministeriö (2014) Valtioneuvoston ihmisoikeusselonteko 2014. Saatavilla 24.8.2017. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=324088>.

Ulkoministeriön kehitysviestintä global.finland (2010). Miljoonat pakenevat ilmastonmuutosta. Saatavilla 26.6.2017. <http://global.finland.fi/public/default.aspx?contentid=185098>

United Nations Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (2017). Concluding observations on the seventh periodic report of Finland. Saatavilla 5.1.2018. <http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=168390&GUID={9094A0AC-338D-4496-8476-0EBE00DD8670}>.

United Nations International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (2017). Concluding Observations on the Twenty-third Periodic Report of Finland. Saatavilla 14.6.2017. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G17/158/84/PDF/G1715884.pdf?OpenElement>

UNRIC (2017). Yhdistyneiden kansakuntien alueellinen tiedotuskeskus. Vihapuhe ja lähisuhdeväkivalta Suomen suurimpia ihmisoikeusongelmia. Saatavilla 6.6.2017. <https://www.unric.org/fi/uutisarkisto/27766-vihapuhe-ja-laehisuhdevaekivalta-suomen-suurimpia-ihmisoikeusongelmia>

Valtioneuvosto (2015). Suomen turvapaikkapoliittinen toimenpideohjelma. Saatavilla 12.6.2017. <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1058456/Hallituksen+turvapaikkapoliittinen+toimenpideohjelma+8.12.2015/98990892-c08e-4891-8c23-0d229f1d6099>

Vehkoo, J. (31.7.2017). YLE. Oppiminen Valheenpaljastaja: Varoitusta valemedioista – älä luota näihin sivustoihin.

- Saatavilla 6.6.2017. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/09/16/valheenpaljastaja-varoitustila-valemedioista-ala-luota-naihin-sivustoihin>
- Vuola, E. (1991) *Köyhien Jumala. Johdatus vapautuksen teologiaan*. Helsinki: Gaudeamus.
- Vuola, E. (1997) *Limits of Liberation. Praxis as Method in Latin American Liberation Theology and Feminist Theology*. Helsinki: Suomalainen tiedeakatemia.
- Witte, John Jr. & Green, M. Christian (2012) *Religion and Human Rights. An Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Wolfenstein, G. (2016). Knowing Your Crowd: An Essential Component to Crowdsourcing Research. Teoksessa G. Griffin & M. Hayler (toim.), *Research Methods for Reading Digital Data in the Digital Humanities* (s. 126–147). Edinburgh: University Press.
- Yle uutiset. Kotimaa (3.6.2017). Long Play: Poliisit pilkkasivat itsemurhaa yrittänyttä salaisessa FB-ryhmässä. Saatavilla 6.6.2017. <https://yle.fi/uutiset/3-9648058>